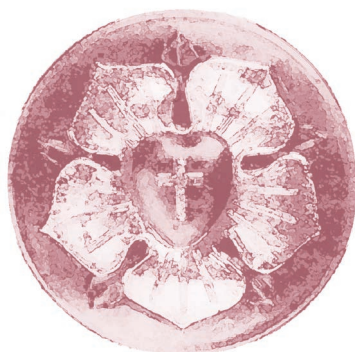

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: EKTESKAPET – HVA NÅ?

ARTIKLER OG INNLEGG

LAR ANTISEMITTISMEN SEG FORKLARE?

JEG TRENGER IKKE MIKROFON...

ET FORSØK PÅ Å BESTEMME
"SUNN RELIGJØSITET"

EN SØRRELIG SAK

HINNOMDALEN ELLER HELVETE?

TEKSTREKKER OG HELLIGDAGER

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

SAMENES NASJONALDAG

6. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

SÅMANNSSØNDAG

KRISTI FORKLARELSESDAG

FASTELAVNSØNDAG

EKTESKAPET – HVA NÅ?

Debatten om hvordan Den norske kirke skal forholde seg til likekjønnete ekteskap, har kommet inn i en ny fase etter at Bispemøtet 17. oktober i fjor avga sin uttalelse "Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv" (BM 16/13, trykt i LK 20/2013). Uttalelsen kom etter at et utvalg nedsatt av Bispemøtet tidligere på året hadde presentert en utredning om samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv under tittelen "Sammen".

I en lederartikkel i LK (nr. 5/2013) kritiserte jeg for min del utredningen for ikke i tilstrekkelig grad å adressere det læremessige spørsmål: Har kirken fortsatt en lære om ekteskapet dersom den legger ekteskapslovens ekteskapsforståelse til grunn for sin vigselførelse? Det læremessige perspektivet er, som forventet, langt bredere behandlet i biskopenes uttalelse. I en innledende del som biskopene står samlet bak, redegjøres det for ekteskapet i Bibelen og i luthersk tradisjon, med følgende avslutning: "Sammenfattende kan en si at ekteskapet i luthersk og felleskristen tradisjon har hatt forskjellen mellom mann og kvinne som forutsetning. Ekteskapet tjener til å videreføre slekten og skal være et vern om eventuelle barns oppvekst og utvikling. Det tjener også til å utdype det intime fellesskapet mellom mann og kvinne og skal gi rom for kjærlighet, troskap og likeverd."

Biskopene konstaterer at ekteskapsforståelsen i ekteskapsloven bryter med en slik forståelse, og spørsmålet blir derfor hvordan kirken skal for-

holde seg i en slik situasjon: "Spørsmålet er om et ekteskapsbegrep som også omfatter likekjønnede par kan inkluderes i en teologisk ekteskapsforståelse, og om kirken skal legge en slik forståelse til grunn for sin vigselførelse." Det er altså ingen automatikk i at kirken skal rette seg etter statens ekteskapsforståelse – saken krever en læremessig vurdering som kirken selv må foreta.

I den konkrete vurdering deler imidlertid biskopene seg. Et mindretall fastholder Bibelens og tradisjonens oppfatning av kjønnsdifferensieringen som et konstituerende element for ekteskapsforståelsen: "Å definere likekjønnete samliv som ekteskap vil innebære et radikalt brudd med det som alltid har vært kirkens lære, og vi kan ikke se at det finnes teologisk grunnlag for å foreta et slikt brudd." Av den grunn kan de heller ikke se at det er læremessig grunnlag for å innføre liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap.

Flertallet av biskopene kommer imidlertid til den motsatte konklusjon. Etter deres mening er det "tilstrekkelig læremessig grunnlag for å utvikle en liturgisk ordning som gir likekjønnede par anledning til å bli viet i Den norske kirke". Begrunnelsen for en slik konklusjon finner de bl.a. i en ekteskapsforståelse som baserer seg på trofast og likeverdig forpliktelse mellom to mennesker, noe som også kan gjelde for mennesker av samme kjønn.

I et for mange overraskende grep unnlater imidlertid flertallsbiskopene å trekke den prak-

Det gjør inntrykk når flertallet av biskopene gir avkall på sitt primærforslag av hensyn til samholdet i kirken.

tiske konsekvensen av sitt syn. Ut fra en erkjennelse av at samholdet i kirken er satt på en alvorlig prøve i denne saken, peker de på at det nå er nødvendig å finne løsninger som kan virke mest mulig samlende. På den bakgrunn anbefaler de ikke å utarbeide en full vigselsturgi, men i stedet å utarbeide en forbønnsliturgi for borgerlig inngått likekjønnet ekteskap.

Det gjør inntrykk når flertallet av biskopene gir avkall på sitt primærforslag av hensyn til samholdet i kirken – selv om en kan ane at det for noen også kan ligge mer taktiske vurderinger til grunn. Samtidig kan man stille spørsmål ved om en læreuttalelse var stedet å komme med denne type kompromissforslag. Burde ikke slike kompromisser eventuelt kommet som et resultat av kirkepolitiske prosesser i Kirkeråd og Kirkemøte? Så langt ser det heller ikke ut til at kompromissforslaget har fått særlig oppslutning. Mens mindretallet ikke er med på kompromissforsøket, mener mange av flertallsbiskopenes meningsfeller at de ikke går langt nok i å trekke konsekvensen av sitt standpunkt.

I en oppsiktsvekkende uttalelse gikk sentralstyret i Presteforeningen like før jul inn for å trekke konsekvensen av biskopenes syn og vedta en liturgi for vigsel av likekjønnede par. Uttalelsen var oppsiktsvekkende både fordi det er svært delte meninger om denne saken blant foreningens medlemmer, og fordi sentralstyret hevder at de ikke har tatt stilling til teologien. I stedet anser de nærmest den teologiske siden ved saken for avgjort i og med Bispemøtets uttalelse. Et slikt resonnement tar imidlertid ikke høyde for at det er Kirkemøtet som er den øverste læremessige instans i Den norske kirke. Det betyr at heller ikke den teologiske siden ved saken er avgjort før den er behandlet av Kirkemøtet. Her kan Kirkemøtet like gjerne støtte seg til mindretallet som til flertallet.

I vurderingen av Bispemøtets delte uttalelse vil det være mange ulike oppfatninger, også blant LKs lesere. For min del finner jeg ikke at Bispemøtets flertallsuttalelse gir tilstrekkelig grunnlag for at Den norske kirke skal endre sin oppfatning

av ekteskapet. Et grunnleggende problem ved den teologiske nykonstruksjonen av ekteskapet, som flertallet tar til orde for, er at den ikke bare gjør ekteskapet prinsipielt kjønnsnøytralt, men også at den løsriver det fra den sammenheng med forplantning og familie, som et kristent ekteskapsyn alltid har forutsatt. Flertallsbiskopene understreker derfor at et ja til likestilling mellom heterofile og homofile når det gjelder adgang til å inngå ekteskap, ikke nødvendigvis innebærer ja til en tilsvarende likestilling når det gjelder adgang til adopsjon og assistert befruktning. Problemet er bare at ekteskapsloven nettopp gjør en slik kobling. Ønsket om normalisering av alternative familieformer er trolig vanskelig å skille fra kampen for det kjønnsnøytrale ekteskap. Den nære sammenhengen mellom ekteskap og familie, som har preget ekteskapet gjennom tidene, forsvinner ikke selv om man insisterer på at det først og fremst handler om fellesskapet mellom to mennesker som elsker hverandre – uavhengig av kjønn.

Uansett hvilken konklusjon Kirkemøtet lander på, opphever ikke det det faktum at kirken er splittet i dette spørsmålet. Dersom det etableres ordninger med utgangspunkt i flertallsbiskopenes læresyn, er det viktig at slike ordninger ikke påtvinges dem

som har et annet syn. Dersom mindretallsbiskopenes syn legges til grunn, bør det vurderes om den åpning som et samlet bispemøte i 2008 ga for forbønn for homofile par, bør gis en mer formell regulering, i form av en veiledning el., der forbønnsbehandlingen ikke framstår med ”vigselignende karakter” (BM 36/08). At flere syn kan leve side om side i kirken, betyr imidlertid ikke at kirken kan vedta liturgier for ethvert syn. Fordi liturgi (også) er lære, må det ligge et bestemt ekteskapsyn til grunn for liturgiene. Her er det til syvende og sist Kirkemøtet som må vise vei videre for Den norske kirke.

HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

LAR ANTISEMITTISMEN SEG FORKLARE?

AV TORLEIV AUSTAD
TORLEIV.AUSTAD@MF.NO

Av Holocaustsenterets undersøkelse *Antisemitisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter*, som kom i 2012, fremgår det at 12,5 % har utpregede fordommer mot jøder. Hver fjerde nordmann hevder at det er riktig at ”jøder ser på seg selv som bedre enn andre”, og hele 38 % av befolkningen likestiller Israels politikk overfor palestinerne med nazistenes behandling av jødene under andre verdenskrig. Selv om nordmenn ikke er blant de mest antisemittiske folk i Europa, avslører likevel den nevnte undersøkelsen at fordommer og uvilje over jøder fortsatt er en skamplett for vårt folk. En undersøkelse blant *elever i ungdomsskolen* i Oslo i 2011 viser at hver tredje jødiske elev opplever hets og mobbing fra skolekamerater og lærere på grunn av sin religion. De siste årene har antisemittismen vært på fremmarsj i flere europeiske land, ikke minst der det er mange muslimer.

Hvorfor er det så vanskelig å uttrykke antisemittismen? Vi burde vite nok om dette fenomenets grusomme historie til å beklage det som er skjedd, og kverke ethvert tilløp til jødehat. Men det synes vanskelig, selv for folk med kjennskap til utryddelsesleirene i Auschwitz og andre steder. Hva skyldes det? Hvordan skal vi forklare at antisemittismen fortsatt ulmer og slår ut i lys lue både her og der?

Begrepet *antisemittisme* er fra 1870-årene og dekker ulike former for fiendtlighet overfor jødene. Men *jødehatet* er langt eldre. Jøder er blitt hetset, hatet, forfulgt og drept siden antikken. Allerede flere hundre år før Kristus ble jødene hardt rammet fordi de var jøder. Siden har de

gjentatte angrepene rettet seg mot jødene som *etnisk gruppe*, og ikke bare mot enkeltpersoner som måtte ha gjort noe galt. Antisemittisme er et samlende uttrykk for ulike former for *rasisme* rettet mot jøder. Under Hitler slo antisemittismen ut i et folkemord av ufattelige dimensjoner.

I forsøket på å nyansere bildet av antisemittismen har en tatt i bruk begrepet *antijudaisme*, som kan sies å dekke jødefiendtlige holdninger som ikke uten videre bunner i rasisme. Antijudaismen kjennetegnes som regel ved uvilje og skepsis overfor alt som er jødisk. Det må imidlertid legges til at grensen mellom antisemittisme og antijudaisme kan være flytende.

ANTISEMITTISMENS HISTORIE

Det finnes flere bøker som redegjør for antisemittismens historie. På norsk kan anbefales *Antisemittismen: En historisk skildring i tekst og bilder*, som er utgitt av Anne Frank-Stiftelsen i Nederland i 1989 og oversatt til norsk i 1993. I 2005 kom boken *Jødehat: Antisemittismens historie fra antikken til i dag*, skrevet av Trond Berg Eriksen, Håkon Harket og Einhart Lorenz med bidrag av Terje Emberland og Izabela A. Dahl. Boken er kommet i nye opplag og oversatt til flere språk. I Norge regnes den som et standardverk om antisemittismen.

Når en leser disse og andre fremstillinger av antisemittismens historie, blir en slått av hvor *kompleks* den er. Den kan sammenliknes med et mangehodet troll som ikke tåler jøder. Selv om hodene er forskjellige, har de ett felles mål, og det er å ramme jødene. De mange hodene illustrerer

at antisemittismen opptrer i ulike skikkelser. Den begynnes på flere måter. Det kan være fristende å se på de ulike typer av motivasjon, selv om det innebærer en fare for å forenkle det mangeartede historiske bildet. Flere av de ulike begrunnelsene er innvevd i hverandre. Likevel kan en skimte minst seks måter å resonnerer på:

1. ANTIKKEN: TRUSSEL MOT DEN DOMINERENDE RELIGION

I førkristen tid var det godt og vel fire millioner jøder i Romerriket. De fleste av dem bodde i landene rundt det indre av Middelhavet. I flere av byene holdt de seg samlet og dannet egne kolonier. De praktiserte sine religiøse tradisjoner, fremfor alt ved sin feiring av sabbaten. Det kunne ergre omgivelsene. Som monoteistisk religion avviste jødene dyrkelsen av flere guder, noe som var vanlig i antikken. Det falt derfor ikke i smak hos folk flest at jødene bare hadde plass for én Gud, himmelens og jordens skaper. Jødene ble av den grunn anklaget for å være et *gudløst folk*. De ble sett på som spedalske. Det er grunn til å regne med at den religiøse misnøyen med jødene gudsdyrkelse et stykke på vei kan forklare det fremvoksende jødehat i antikken. Det førte til voldelige aksjoner mot jøder (pogromer), blant annet i Aleksandria i år 38.

2. JØDENE ER KRISTUS-MORDERE

Jødedommen og kristendommen skiller lag i synet på Jesus som Messias. Mens jødene fortsatt venter på at Messias skal komme, hevder de kristne at han er kommet i og med Jesus fra Nasaret. Jødene mislikte at Paulus og andre kristne forkynte dette budskapet. Til det svarte apostelen: "Blodet deres skal komme over deres eget hode." (Apg 18,6) Selv om Paulus ved flere anledninger bekjente sin kjærlighet til det jødiske folk (Rom 9–11), kunne han ikke forhindre utbredelsen av den oppfatning at jødene straffes fordi de forkastet Jesus som Messias og drepte ham. Det ga næring til tanken om at jødene adspredelse var *Guds straffedom*. Dette synet bredte seg i det annet århundre og enda mer etter at kristendommen ble statsreligion på 300-tallet. Korsfarerne i middelalderen gjentok at det var

jødene som korsfestet og drepte Jesus, og at de derfor fortjener straff for sin forbryterske handling. Den kristelig motiverte kritikken av jødene allierte seg med kulturelle, sosiale og politiske utfall mot denne folkegruppen rundt omkring i Europa gjennom middelalderen, på reformasjonstiden og senere. Med støtte av *kirken* brente politiske makthavere jødiske skrifter, isolerte jødene i gettoer, stigmatiserte dem med krav om en spesiell klesdrakt og utelukket dem fra bestemte yrker. I grumset form er tanken om at jødene må straffes fordi de er *Kristus-mordere*, blitt gjentatt og utnyttet helt opp mot vår egen tid.

3. TRUSSEL MOT MAKTHAVERNE?

I middelalderen og på reformasjonstiden ble jødene utelukket fra bestemte yrker, særlig innen håndverk. Siden flere av dem ble fratatt levebrødet sitt, satset de på det økonomiske markedet. De lånte ut penger og tok renter. Det førte til at de ble anklaget for å være *pengegriske*. Luther ville forby dem å ta renter ved utlån av penger. Det kunne likevel ikke forhindre at flere jødiske familier etter hvert gjorde det godt og skaffet seg betydelig innflytelse i europeisk økonomi. Dette skapte frykt hos politiske og økonomiske makthavere til langt inn på 1900-tallet. Over tid har dette ført til at jødene er blitt oppfattet som spesielt pengegriske personer. En talte ikke bare om jødene i flertall, men om *jøden* – en usympatisk stereotyp betegnelse for jødene. Han ble omtalt som en lurendreier som er ute etter å grapse til seg penger og eiendom. Rester av denne stereotypien kan en fortsatt støte på. For makthaverne i flere land ble dette bildet av jøden et argument for å slå til mot det jødiske folk.

4. RASELÆRE

I vitenskapens navn oppsto det omkring midten av 1800-tallet og de nærmeste tiår teorier som gikk ut på at historien må tolkes som en *strid mellom raser*. En av de dominerende raseteoriene gikk ut på at menneskeheten er inndelt i høyere og lavere raser. Den *ariske* rasen ble ansett for å være bærer av virkelig høyverdig kultur, mens den *semittiske* rasen – jødene – befant seg på nederste

trinn. Siden jødene la vinn på å underminere og ødelegge den ariske rasen, måtte de bekjempes. Med det ble årsaken til antisemittismen flyttet fra de religiøse og de økonomiske områder til *biologien*. Det jødiske blodet var urent og ødeleggende, og det måtte derfor fjernes. Den franske forskeren Ernest Renan hevdet at forskjellen mellom ariere og jøder er like stor som mellom mennesker og dyr. Han og andre av samme oppfatning beskrev jødene som "mus, rotter, lus, rovdyr, gresshopper og blodigler, kort sagt udyr". Det ble også brukt uttrykk om dem som giftbyller, pestbakterier, virus, tuberkulose, syfilis og kreft. Arieren derimot var et edelt menneske. Jøden ble betraktet som et forråtnelsesfenomen som det gjaldt å uskadeliggjøre.

5. KONSPIRASJONSTEORI

Raselæren på 1800-tallet ga impulser til å videreutvikle en teori fra middelalderen, om at jødene gjennom en sammensvergelse vil tilrive seg *verdensherredømmet*. Det skulle skje ved at de brøt ned den kristne kultur, gjerne gjennom revolusjon og krig. Denne konspirasjonsteorien fikk vind i seilene gjennom skriftet *Sions vises protokoller* (opprinnelig skrevet på fransk). Protokollene ga seg ut for å være referat fra et hemmelig møte av ledende rabbinere og frimurere på den tiden den første sionistkongressen fant sted i Basel i 1897, og forteller hvilke metoder jødene vil ta i bruk for å kunne overta verdensherredømmet. Tidlig på 1900-tallet ble skriftet oversatt til russisk, og senere til minst 20 forskjellige språk. Selv om det allerede i 1905 var kjent i visse kretser i Russland at skriftet ikke var ekte, ble det først i 1921 allment kjent at skriftet var et *falskneri*. Avsløringen kunne likevel ikke forhindre at skriftet fikk stor utbredelse. Ikke noe annet antisemittisk skrift har fått en så omfattende spredning som dette. I 1920- og 1930-årene var det bare Bibelen som ble trykt i større opplag. Selv om det da var offentlig kjent at skriftet var uekte, ble det likevel brukt av Hitler og hans ideologer i deres antisemittiske propaganda. Det motiverte til jødeforfølgelse. Etter andre verdenskrig er protokollene blitt oversatt til arabisk og spredt i land i Midtøsten, som ikke

er vennligsinnet overfor jødene. Også i den vestlige verden dukker denne konspirasjonsteorien fortsatt opp i enkelte sammenhenger.

6. ANTISIONISME

Da sionismen vokste fram mot slutten av 1800-tallet, dannet det seg snart en motbevegelse. Den *antisjonistiske* bevegelsen ble etter hvert sterkere, særlig etter opprettelsen av staten Israel i 1948. I ikke liten grad har antisjonismen alliert seg med antisemittiske holdninger og antisemittisk politikk. Dette er særlig tydelig kommet til overflaten i noen av araberlandene. Men antisjonismen har også feste i visse miljøer i Europa både på ytterste høyre og på ytterste venstre. Det henvises gjerne til at opprettelsen av staten Israel har ført til at palestinere er blitt fordrevet fra sine landområder og sine hjem. Israels politikk overfor palestinere de senere år er blitt sammenliknet med nazistenes Holocaust. Ja, det er sågar blitt hevdet at staten Israel fører en politikk overfor palestinere som er verre enn Hitlers konsentrasjons- og tilintetgjørelsesleirer. Der en slik oppfatning slår gjennom, er det grunn for antisemittisme.

REFLEKSJONER

Skulle en dra disse typer antisemittisme ytterligere sammen, kunne en hevde at det egentlig er tre forskjellige former for jødehat: (1) den *religiøst* motiverte antisemittismen, (2) den *biologisk* motiverte antisemittismen, og (3) den *ideologisk-politisk* motiverte antisemittismen. Nyere undersøkelser tyder på at det er den siste av disse typene som i dag er mest på fremmarsj. Det må legges til at også den religiøst motiverte og den biologisk motiverte antisemittismen til tider har kledd seg i ideologisk drakt og fremstått rasistisk.

Under forutsetning av at vi her har fanget opp noen av de mest typiske begrunnelser for jødehat, er det ett trekk som trer særlig synlig fram: Det er opplevelsen av at jødene *truer maktthaverne*. Selv om jødene er en liten minoritet i Europa og i araberlandene, har de på flere områder vist et initiativ og en dyktighet som gjør at religiøse og kristne ledere, den politiske og økonomiske elite

og innflytelsesrike ideologiske bevegelser har kjent seg truet. Både i Vesten og i Midt-Østen er det eksempler på at de som sitter med makten på ett eller flere områder, har følt seg truet av jødene. De mektige har vært engstelige for sine posisjoner og har slått til mot jødene.

En kan også anlegge et *psykologisk* perspektiv og spørre om antisemittismen stikker i at stor-samfunnet ikke godtar at jødene er *annerledes*. Har de mange homogene europeiske samfunn med en ensartet kultur og politikk hatt vanskeligheter for å gi plass til minoriteter som skiller seg ut fra de øvrige borgerne? Er det mangel på toleranse som gjør at jødene kritiseres for sine religiøse tradisjoner, sin klesdrakt, sitt levevis og sin adferd? Tåler vi ikke at folk med minoritetsbakgrunn slår seg fram og erobrer sentrale posisjoner i kulturen, i politikken og i finansverdenen? Kanskje kan noe av forklaringen ligge her, men slett ikke hele. Antisemittismen ser ut til å leve videre i moderne pluralistiske samfunn med plass for høyst ulike minoriteter. Vi må erkjenne at pluralismen ikke dreper rasismen!

Det forundrer at den *konspirasjonsteorien* som ligger til grunn for *Sions vises protokoller* ikke for lengst er punktert. Til tross for at disse protokollene er blitt avslørt som rent falskneri for om lag hundre år siden, har de fortsatt utbredelse, spesielt i noen av de landene i Midt-Østen. Men også i venstreradikale og høyreradikale kretser i vår egen del av verden viftes det fortsatt med konspirasjonsteorien om at jødene vil ødelegge den vestlige kultur og tilrive seg verdensherredømmet. Hvorfor er det så vanskelig å innrømme kunnskapsløsheten i en slik propaganda?

Vi kommer ikke forbi at antisemittismen er en *ideologi* i betydningen et omfattende system bygget rundt en idé, som i dette tilfellet er tanken om at det jødiske folk er en rase som må bekjempes. Når denne idéen settes inn i et politisk system av *totalitær* karakter, kommer jødene i en særdeles utsatt posisjon. De trues av hat, utstøtelse, internering, forfølgelse og utslettelse. En totalitær ideologi er interessert i å ensrette sine tilhengere. Det forblinder dem. Derfor er det så viktig å være kritisk til enhver tendens til å ideologisere misnøyen med alt jødisk.

Selv om det er visse trekk ved antisemittismen som lar seg forklare, er det vanskelig å gi ett overbevisende svar på hvorfor jødene har måttet lide så mye. Det kan se ut til å være noe *irrasjonelt* ved dette seiglivede grufulle fenomenet. En kan fristes til å spørre om det her er en skjult historie som vi ikke kan gripe med våre sanser. Kan det tenkes at jødene må lide fordi de er *Guds utvalgte folk*? Spørsmålet kan stilles, men det lar seg vanskelig besvare. Det er i alle fall ingen unnskyldning for de antisemittiske holdninger og handlinger som har funnet grobunn i kirkens historie.

Det vi som kirke kan gjøre i dag, er å gjenta og gjenta overbevisningen om alle menneskers *likeverd* – en tanke som blant annet er begrunnet i Gal 3,28. Med en slik basis er vi forpliktet til å bekjempe enhver form for rasisme og være på vakt mot alt som smaker av antisemittisme og antijudaisme.

JEG TRENGER IKKE MIKROFON...

JEG SNAKKER SÅ HØYT OG TYDELIG AT ALLE HØRER MEG

AV EYOLF BERG
EBE@EBE-DATA.COM

Overskriften er en kjent situasjon, og jeg møter i stor grad meg selv i døren når jeg tar opp problemet. Jeg reagerte i årevis selv på samme måten når jeg ble tilbudt mikrofon i kirker og på bedehus. Og der det var faste mikrofoner, skjøy jeg dem gjerne så langt vekk som mulig, for jeg opplevde dem hemmende. Fra Skaperens side er jeg utstyrt med en stemme som nok er minst like kraftig som de fleste. I tillegg har jeg alltid vært språklig bevisst på å snakke tydelig og klart, og mange gamle på alders- og sykehjem satte stor pris på når jeg kom innom, for jeg klarte i stor grad å ”trenge gjennom lyd-muren” – trodde jeg.

Det skulle en 7 år gammel jente til for å få meg til å forstå hvor feil jeg tok, og hvor mye jeg i årevis hadde fratatt en stor del av de menneskene jeg hadde snakket til i borti 20 år – en sterkt hørselshemmet jente som satt i en kirke og strigråt i en klassekamerats begravelse, fordi kirketjeneren mente det ikke hadde noen hensikt å skru på teleslyngeanlegget – og dermed heller ikke gjorde det. Presten hadde riktignok en kraftig, god stemme, men ikke ett ord nådde fram til jenta, hadde det ikke vært for faren som satt ved siden av og etter beste evne prøvde å tolke til et nokså stotrende tegn til tale – og kokte av sinne over kirketjenerens uforstand og vrangvilje.

Jeg snakker fremdeles så høyt og tydelig at alle *normalthørende* hører meg, selv på bakerste benk i en relativt stor kirke. Men ikke alle som sitter i den kirken, er normalthørende. En overraskende stor del av forsamlingen er det ikke. Det er fak-

tisk *mitt* ansvar at det jeg har å si, når fram, også til dem.

En stor del av menighetens hørselshemmede har kun en lettere hørselshemming. Den plager dem lite i dagliglivet, annet enn at de noen ganger må be folk gjenta det som blir sagt, særlig hvis det er flere som snakker i munnen på hverandre. Disse bruker ikke høreapparat og har god nytte av et høytaleranlegg, vel å merke hvis dette er fagmessig riktig montert og innstilt. Et feilmontert høytaleranlegg kan mange ganger gjøre galt verre. Men med mindre de sitter på de aller fremste benkene i kirken (og hvor mange av gudstjeneste- eller møtedeltakerne er det som setter seg der – frivillig?), får de ikke med seg hva jeg sier ved alter eller på prekestol dersom jeg ikke bruker mikrofonen. Denne gruppen hørselshemmede er lett å overse, fordi de er usynlige all den tid de ikke bruker høreapparater.

Straks hørselstapet blir stort nok til at den hørselshemmede trenger høreapparat, blir det også mer synlig. Fremdeles er det noen av dem som kan være hjulpet med et godt og fagmessig montert og innstilt høytaleranlegg, men de aller fleste høreapparatbrukere faller utenfor uansett hvor godt og veljustert høytaleranlegget er. Min stemmekraft og evne til å snakke tydelig hjelper dem ikke i det hele tatt. I bestefall oppfatter de vokalene. Konsonantene blir helt borte for dem. Disse trenger helt andre hjelpemidler, og da snakker vi først og fremst om teleslynger.¹ En teleslynge er – litt forenklet sagt – en liten radio-sender med begrenset rekkevidde. Sender og

senderantenne monteres i kirke- eller forsamlingslokalet, og i høreapparatet finnes det en mottaker som fanger opp signalene og omdanner dem til lyd tilpasset brukerens hørselstap.

I de fleste av Den norske kirkes kirkebygg finnes det i dag teleslyngeanlegg. I menighetshus, bedehus og kirkehus utenom Den norske kirke er situasjonen dessverre en helt annen, til tross for at kravene om universell tilgjengelighet også omfatter tilgjengelighet for hørselshemmede. Alt for ofte blir nettopp teleslyngeanlegget salderingsposten, trass i at vi neppe snakker om mer enn mellom 20.000 og 30.000 kroner for et anlegg som fullt ut vil tilfredsstille kravene om universell tilgjengelighet.

Vi snakker med andre ord om en svært liten kostnad. Men det hjelper ikke at anlegget er på plass hvis det ikke brukes, og her snakker vi om et ansvar som påligger både prest/taler og kirketjener/vaktmester. Et ubrukt teleslyngeanlegg er intet mindre enn et overgrep mot de hørselshemmede som kommer og forventer å bli inkludert i det som skjer, på like fot med de normalt-hørende. Dersom anlegget ikke er slått på, må prest/taler kreve at det slås på, for hvordan skal noen kunne tro, hvis de ikke kan høre det som forkynnes? – for å bruke en lett omskrivning av Paulus. Og dersom en prest/taler hevder at han/hun ikke har behov for mikrofon, har man som arrangør ganske enkelt ikke lov til å godta et slikt overgrep mot de hørselshemmede tilstedeværende.

Og anlegget må vedlikeholdes – jevnlig og forebyggende. At høytaler- og teleslyngeanlegg ikke fungerer, er ikke en holdbar unnskyldning. Ved jevnlig kontroll vil bortimot 90 % av feil ved slike anlegg kunne avsløres og utbedres før de setter anlegget ut av drift.

Årets Europakonferanse for sjelesorg blant hørselshemmede, som finner sted i Kraków i Polen 21.–25. august, har tittelen "Bare én sau?" (Se <http://churchear.org/index.php?id=130>) og setter søkelyset på hvorfor hørselshemmede trekker seg bort fra fellesskapet i menigheten, og hva som kan gjøres for å forhindre at de blir borte, og hva som skal til for å hente dem tilbake.

Når vi i dag snakker om hørselshemmede, snakker vi ikke om eldre mennesker som går til

gudstjenester og møter "av gammel vane". Det vi tidligere kalte alderstunghørthet, er i dag et fenomen vi møter blant mennesker helt ned i 30-årsalderen. Dette henger sammen med det generelt økende støynivået i samfunnet, men ikke minst med det høye støynivået på musikken i ungdomskulturen, både på konserter og i form av portable musikk-anlegg med ørepropper, slik vi ser på gaten, på busser og nesten over alt rundt oss. De hørselsskadene som tidligere kom etter et langt yrkesliv, kommer nå nesten før yrkeskarrieren er påbegynt. Dette er ressurssterke mennesker som ikke er takknemlige for "smuler fra de hørendes bord", men som krever sin selsagte rett til å bli inkludert i det som skjer. I tillegg kommer alle de som er hørselshemmet fra fødsel av, genetisk eller av andre grunner, eller som får svekket hørselen av sykdom eller skader. I vår tid har også disse en helt annen selvbevissthet enn de hadde for få årtier siden. Finner vi dem i menighetene våre? Eller er de kommet bort? Hva må gjøres for å finne dem igjen og lede dem tilbake til fellesskapet? Den ene sauen er dessverre ikke bare én... Velkommen til Kraków i august!

For å vende tilbake til Paulus, så sier han jo: "Men hvordan kan de påkalle en de ikke tror på? Hvordan kan de tro på en de ikke har hørt om? Og hvordan kan de høre uten at noen forkynner?" (Rom 10,14) Kanskje Paulus burde ha sagt: "... hvordan kan de høre uten at noen forkynner slik at det er mulig å høre hva som blir sagt?" Jo, jeg trenger så visst mikrofon! Jeg trenger så visst både høytalere og teleslynge, og hvis jeg med denne artikkelen kan klare å vekke den samme bevisstheten hos i det minste én preste-kollega, har jeg kanskje gjort bot for noen av alle de overgrepene jeg selv begikk mot mine hørselshemmede tilhørere alle de årene jeg selv påsto at jeg ikke trenger te mikrofon.

¹ Det finnes også andre teknologier, som f.eks. infra-røde og FM-anlegg, men erfaringsmessig er den tradisjonelle teleslyngen fortsatt den påliteligste, mest anvendbare og letteste å vedlikeholde. De andre teknologiene er i en helt annen grad leverandøravhengige, og det er ikke uten videre kompatibilitet mellom de ulike høreapparatleverandørenes systemer.

ET FORSØK PÅ Å BESTEMME "SUNN RELIGIØSITET"

AV ARILD ROMARHEIM
ARILD.ROMARHEIM@MF.NO

Et typisk trekk i tiden er folks resignasjon overfor spørsmålet om religiøs sannhet. Dette kombineres med et økende fokus på spørsmålet om sunn/usunn religiøsitet. Ekstremisme er blitt den store fare. Litt religion kan være bra, bare det ikke blir for mye av det. I hvilken grad bør vi som kirke innrette oss etter vår tids åndelige forventninger? Bør vi i større grad forkynne en "sunn" religiøsitet, en "sunn" kristendom? Temaet er også meget relevant i samtale med annerledes troende. Kanskje kan vi enes om visse kriterier for "sunn" religiøsitet på tvers av religionsgrenser. Mitt fremste fokus her er hvordan vi i våre egne kirkelige sammenhenger møter denne dreining fra sannhet til sunnhet på en konstruktiv måte, ikke minst knyttet til prestegjeringen.

Vigsel og vigselssamtaler er etter hvert blitt den kanskje mest sekulariserte del av prestens ordinære virksomhet. Her har undertegnede av og til fått klare bestillinger om hva prekenen bør handle om. I stedet for usunn kristen ensidighet ville man ha det forløsende budskap om "alle religioners fundamentale enhet", særlig aktuelt når de to hadde ulik kulturbakgrunn. Andre har en mer sekulær bestilling: "Ikke for mye gud og sånn." Naturligvis har jeg måttet skånsomt forklare at når de har valgt en kirkelig ramme for bryllupet, må kirkens budskap danne grunnlaget for det som skjer og sies – samtidig som jeg viser respekt for deres tanker.

I sørgesamtaler ligger det – fortsatt – nokså sterke føringer blant folk til å la begravelsen skje på kirkens og prestens premisser. Fra pårørende kan man likevel få ønsker om at det må tas hensyn til avdødes livssyn, noe som også kan være

naturlig – til en viss grad. Utsagnet "Mor trodde på reinkarnasjon, og hun sa til oss at vi ikke skulle sørge," egner seg lite til å bli gjengitt, verken i minnetalen eller i andakten, men det kan naturlig nok være en sjelesørgerisk utfordring under oppfølgingen, spesielt dersom barna gjerne vil få lov til å sørge.

Sangønsker og CD-innslag med alternativt religiøst innhold kan av og til være problematisk, spesielt når man ber om at det skal erstatte inngangs- eller utgangsmusikken. Her bør man holde fast på at kirken har satt en liturgisk ramme for gravferden, som presten bør følge. Et forslag om "viking metal", med allusjoner til norrøne guder, satte meg i klemme. Samtidig forsto jeg i dette tilfelle at det betød enormt mye for denne ungdommen som var nærmeste pårørende. Etter å ha undersøkt tekst og melodi, fant jeg ut at det var en seriøs holdning til døden, som kom fram, en låt laget etter et tragisk dødsfall i det norske metallmiljøet. De uheldige tekstlige momentene var utydelige og druknet i musikken – som for øvrig var av det mer rolige slaget. Etter rådføring med stedets sokneprest aksepterte jeg dette som et innslag etter minnetalen. Kun jeg visste om "de fremmede guder", og jeg forsto at det betød heller ikke noe spesielt for den pårørende. Det som imidlertid betød enormt mye, var tungmetallmusikken som språk for sorgen. Han gråt så han ristet, på første benk mens CD'n ble spilt fra galleriet. Det ble "hans" begravelse.

En bombastisk forkynnelse av kristne sannheter – lagt ut med stor patos og overbevisning – kommuniserer ofte dårlig i dag. Folk vil ha andre grunner til å tro enn at "det står skrevet".

Hellige skrifter – av alle slag - er riktig nok interessante. Det viser Bokklubbens suksesserie om "Verdens hellige Skrifter". "Hellige skrifter" – i flertall – pryder manges bokhylle. Det gir status å kunne si at man har lest Koranen, kanskje vel så mye som å si at man har "lest hele Bibelen". Man framtrer dermed mer vidsynt og åpen og tar seg den frihet å kunne plukke noe både her og der. Selve KRE/RLE-konseptet i norsk skole inviterer en helt ny generasjon til å tenke i slike baner. Selv om dette ikke var intensjonen med faget, blir det ofte slik i praksis, på grunn av mangelfull profesjonell utdanning blant religionslærerne. Mange setter sine biter av religion sammen og danner sin egen allreligiøse helhetskonsepsjon, omtrent slik vi ofte ser det i nyåndeligheten. Og selv i menighetssammenheng møter jeg spørsmål som: "Kan man ikke like gjerne tro på alt?" Kristendommen har gode kvaliteter, men det har jo andre religioner også. For fredens skyld bør religionene slås sammen. Ingen har patent på sannheten. Hvilken religion man tilhører, blir da mindre vesentlig. Spørsmålet er hvilken måte man er religiøs på. Religion på feil måte kan være direkte farlig.

Eksempler på farlig religiøsitet får stadig oppslag i mediene – med god grunn. TV-skjermen viser raketter som fyres av mens det ropes "Allah hu akbar" – Allah er stor! Når en muslim sprenger seg selv – i tjeneste for Allah, med håp om paradisisk belønning – kaller vi i Vesten vedkommende for en "selvmordsbomber". I sitt hjemland omtales han vanligvis som "shahid", et trosvitne, en som utfører "shahadda" (trosbekjennelsen). I Knutby i Sverige drev pastoren med både seksuelle utskielser, maktspill og mord, mens menigheten – selv etter at dette var kommet for en dag – fortsatte med sine lovsangsmøter. Pastoren nøt, på grunn av sin fromhet, en form for immunitet – inntil boblen sprakk.

Mange – helst blant dagens eldre – ble skadet på bedehusmøtene, som f. eks. da predikanten under ettermøtet syntes det gikk for tregt med de frie vitnesbyrd og sa: "Den som ikke vil prise sin Herre og Frelser her i kveld, kan reise seg opp og prise sin fader djevel." I dag foregår vekkelsen på alternativmessene. Nyreligiøse

healere henvender seg til døende mennesker med en vidunderkur mot kreft, og utnytter folks behov for "et siste håp". Jeg kjenner til dem som har brukt enorme summer (opp mot hundre tusen kroner) i løpet av de siste månedene av sitt liv, dratt på lange reiser – på bære – til superhelbredere i utlandet, og på det viset spolert muligheten til en rolig avslutning av livet og et verdig farvel med sine nærmeste. Religion er farlig – utvilsomt.

Det dagens mennesker ser etter i møte med kirkens folk, er først og fremst troverdighet, både i tale og i praksis. Religiøsitet gir ingen legitimitet i seg selv. Det burde ikke være vanskelig for oss i kirken å spille på lag med disse forventninger. Det betyr ikke at vi slår av på våre grunnleggende sannheter. Skråsikkerhet frastøter. Trygg trosoverbevisning tiltrekker og kan være et håpsteget for mange – i en religionsforvirret tid. Skulle man forsøke å oppsummere hva sunn religiøsitet innebærer finner man en god formulering i Mika 6,8: *"Menneske, Herren har jo sagt deg hva godhet er. Og hva krever Herren av deg? At du skal gjøre det som er rett, vise trofast kjærlighet og vandre ydmykt med din Gud."* Som en oppsummering kunne man da kanskje sette opp følgende kjennetegn på "sunn religiøsitet" – til overveielse både når det gjelder tale og i levd liv:

- Sunn religiøsitet må være *menneskelig*, det vil si støtte opp om en sunn, aksepterende selvforståelse, både når det gjelder mennesket som åndsvesen og som kroppslig vesen. "Menneske først, kristen så." (N. F. S. Grundtvig)
- Sunn religiøsitet må være *medmenneskelig*. Selv om jeg er verdifull, må jeg aldri glemme at andre er like verdifulle, og at vi alle er like avhengige av å få positiv oppmerksomhet fra våre omgivelser. Vi bør alltid være rede til å strekke ut en hjelpende hånd. "Egoisme er medfødt, medmenneskelighet må læres." (Leo Eitinger)
- Sunn religiøsitet må være *selv-uhøytidelig*. Selv om man tar religionens budskap på dypeste alvor, bør man bevare en sunn ydmykhet hva angår en selv og ens egen rolle. Religion kan lett bli et middel til selvhevdelse

og maktmisbruk, både i politikken, i menigheten og i de nære sosiale relasjoner. Det må være rom for humor, og viktigst av alt er å kunne le av seg selv. Ingen blir frelst av gravalvoret.

- Sunn religiøsitet må ta *livets kors* på alvor. Man må ha noe å si til den som lider, som er i krise og som opplever at livet har kollapse. Her må vi avvise enhver form for "feel-good"-religion, enten det dreier seg om en kristelig lykkereligion eller et nyåndelig "har-

moniunivers". Ondskaper i verden er ikke bare en mangel; den er reell, og den har et visst fotfeste i mennesket selv.

- Sunn religiøsitet kjennetegnes av en grunnleggende *optimisme*. Uansett hvor ille det til tider måtte se ut, så skal man få tro på at det til syvende og sist skal ordne seg. Det ligger i menneskets natur å se framover, speide etter et håp. Sunn religiøsitet bør komme denne lengsel imøte. Selv vonde erfaringer kan brukes – og bli snudd til noe godt.

Vegard Holm

PÅ SPORET AV NOE EKTE

249,-

«Vegard Holm har skrevet ei utfordrende og god bok. På konkret og livsnær måte går han i dialog med erfaringer i unge voksnes livsverden: Hvem er jeg i ferd med å bli? Hvordan kan jeg gjøre kloke livsvalg i samsvar med grunnleggende verdier? Hva betyr det å leve som kristen ungdom i dag? Holm reflekterer nyansert. Han formulerer tydelige utfordringer og formidler sentrale teologiske innsikter på en lettfattelig måte. Jeg håper boka får mange lesere.»

Leif Gunnar Engedal,
professor i praktisk teologi

EN SØRDELIG SAK

EN MENIGHETSFANTASI – NÆR VIRKELIGHETEN?

AV OLAV SKJEVESLAND, BISKOP EM. – CON AMORE
OLAVSK@OUTLOOK.COM

Det hele begynte med at fru Sitterud og fru Ryggstøl tok opp et tema i kirkeringen – en sak de hadde verket på lenge: De ønsket seg myke puter på benkene i Kranglerud kirke. Benkene var nemlig en pine å sitte på. Så etter siste søndag, da en emissær fra Den indre Sjømannsmisjon nok hadde prekt i lengste laget, bestemte de seg: Nå reiser vi saken!

Menighetsrådet tok korrekt i mot fruene Sitteruds og Ryggstøls sirlige brev. Men saken ble langt fra enkel i rådet. Dessuten var organisten dypt uroet. For han og hele Kranglerud kantori fryktet at myke stoffputer i benkene ville dempe kirkens gode akustikk – ikke bare ryggsmertene.

Kantoret hadde dessuten planlagt å gjøre opp-tak til en CD, og var spent – for ikke å si anspent – fremfor dette store kunstneriske løft, det største de noen gang hadde tatt på seg.

Det ble kampvotering i menighetsrådet: 6–4, i favør av putene. Kirkeringen var såre fornøyd og feiret med bløtkake på neste møte.

Putesaken gikk nå, i henhold til prosedyre, videre via fellesråd og prost til biskop og riksantikvar. Men så skjer det dramatiske – høyt oppe i systemet – at søknaden får tommelen ned! Stoffprøven som lå ved søknaden, hadde Riksantikvaren sterke innsigelser mot: Han synes slett ikke at et prangende gult solsikkemønster passet inn i en 1600-talls barokk-kirke – hvis da prosjektet i det hele kunne komme på tale. Overvei heller et diskret skinntrekk, var Riksantikvarens vage råd, som for en sjelden gangs skyld prøvde seg med en antydning til alternativ løsning.

Kirkeringen mottok avslaget med vantro og sjokk. Fruene Sitterud og Ryggstøl opplevde

naturlig nok et kraftig tilbakeslag for sin store sak. Dette bekvemmelige prosjekt hadde jo vært selve formålet for julemessen i fjor!

Men avslaget ble selvsagt søt musikk i organistens ører. Nå våknet han og hele kantoret. De mobiliserte til full kamp i putesaken. Det var tydelig oppspill til putekrig i Kranglerud menighet.

Sokneprest Salve Fredsvik ble svært bekymret. Han hadde så langt forholdt seg passiv i saken, som den forsiktige mann han var. Soknepresten hadde vridd seg forskrekkelig under behandlingen i menighetsrådet; det kunne alle se, men i avstemningen fant han det mest tjenlig å følge den stemning han følte var den rådende – og gikk sammen med flertallet.

Dessuten var fru Fredsvik kasserer i kirkeringen – en kløktig dame, som hadde utviklet et effektivt repertoar av behendige knep mot ektemannen gjennom 40 års dominerende samliv. Så mye det enn bar ham i mot: Nå måtte sokneprest Fredsvik på banen og forsvare kirkeringens pute-prosjekt. Det ble stormfullt i det påfølgende møte i menighetsrådet, hvor putesaken kom opp igjen – etter Riksantikvarens avslag.

Kantori og organist hadde mobilisert for fullt forut for møtet. Frøken Spissnes, styreleder i kantoret, var også 1. vara til menighetsrådet. Og fordi konsulent Reiserud akkurat denne uken var på et oppdrag i Sverige, fikk hun møteinnkalling. Puteffertallet så ut til å krympe. Avgjørelsen i saken balanserte på en knivsegg.

Forut for menighetsrådets andre runde hadde organisten innkalt til formøte i kantoriets styre og hadde dessuten fått innhentet en privat kon-

solentuttalelse fra en gammel klassekamerat som nå var audiofysiker. Dette faglige ”notatet” ytret seg kritisk til putene, nettopp av akustiske årsaker. ”Et rent bestillingsverk!” tordnet putenes forsvarene.

Sokneprest Salve Fredsvik hadde vært ille til mote etter forrige møte i menighetsrådet. Nå endte det ikke det grann bedre: Full skjæring i rådet!

Mannen til fru Ryggstøl, banksjef Arthur Ryggstøl, tok soknepresten for seg etter neste møte i Rotary. Han antydet da i diskrete vendinger at sparebankens støtte til konfirmantleiren neste påske kunne henge i en tynn tråd, dersom putesaken ikke fikk en gunstig utgang...

I forbindelse med forhåndsmotalen av kantoriets CD-prosjekt i lokalavisen kom organisten – med beregnende uforvarenhet – til å streife innom putediskusjonen for journalisten. Og organistens taktiske lekkasje fra munnviken fikk det forventede resultat: Journalisten hadde fått ferten av en lokal kirkestrid og overrumplet soknepresten i middagshvilen med noen spørsmål som den aldrende sjelehyrde følte seg meget ubekvemt ved.

Fru soknepresten kunne ikke unngå å høre hva telefonsamtalen dreide seg om. Hun stilte seg foran sin gemal i entreen og boret sitt blikk såpass dypt inn i husbonden at han maktet å opptre med verdig fasthet i møte med denne jyplingen av en bladfyk.

Oppslaget dagen derpå i lokalavisen hadde et format en verdenskrig verdig: ”Kirkeputer splitter Kranglerud menighet” – over seks spalter. Men i ingressen til artikkelen gikk sokneprest Fredsvik på gummisåler, idet han ble referert slik: ”Dette skal vi nok finne en samlende løsning på i menigheten.”

Presseoppslaget skapte en gressbrann av diskusjoner i lokalmiljøet. Organisten ble intervjuet i lokalradioen og raljerte over den tåpelige tanken om sitteputer i kirken. Den som virkelig lever med i liturgien, vil ikke engang komme til å tenke på benkene, utbrøt han med atskillig patos,

direkte fra studio i Lillevik. Soknepresten hadde også fått tilbud om å stille opp i intervjuet, men avslo ”for ikke å bidra til en opptrapping av striden”, som han sa.

Like fullt – striden tok raskt alle trappe-trinnene, til helt topps. Staben delte seg – noen leiret seg om soknepresten; de andre tok organisert parti. Og kirkeringens ledende kvinner, fruene Sitterud, Ryggstøl og Fredsvik, sloss som valkyrjer for sin hertesak. De følte bent frem at de hadde et *moralsk* ansvar for puteprosjektet på bakgrunn av siste års julemesse. De fryktet en troverdighetskrise for hele julemessens som jo er det årlige høydepunkt i kirkeringen. Hva vil skje neste år dersom de signaliserer et nytt formål for julemessens? Vil de i det hele bli trodd? Situasjonen var i det hele bekymringsfull.

Nå hadde soknepresten for få år siden viet nevøen til dr. med. Henrik Seyfarth og under bryllupsmiddagen fått god kontakt med den høyt respekterte ergoterapeuten. Hva med å ringe ham opp i sakens anledning? Hyggelig også, å friske opp en gammel kontakt. ”Jo,” antydet dr. Seyfarth forsiktig i telefonen, ”det er klart at vonde kirkebenker på sikt kan gi varige ryggskader på flittige kirkegjengere.”

Disse runde formuleringer gledet sokneprest Fredsvik. Og oppglødd av denne faglige støtte vant han nytt mot til å stå sammen med sin hustru og hennes venninner i den gode strid.

Ikke desto mindre: Det gikk betennelse i saken, i staben og i menigheten. Folk sluttet å hilse på hverandre. Putevennene og putefiendene begynte å plassere seg ved hver sine bord under kirkekaffen. Organisten gikk sur og lei, ble sykemeldet på ubestemt tid, og CD-prosjektet gikk i vasken. Snart måtte også fellesrådet og bispedømmeadministrasjonen på banen. Møte etter møte ble avholdt, men konflikten hadde gravd seg så dyp at til og med arbeidstilsynet begynte å snuse på saken.

Og stakkars sokneprest Fredsvik, han sov dårlig om natten, særlig de nettene etter at fruene hadde vært på møte i kirkeringen...

LUTHERSK KIRKETIDENDE

- 2013 -

Redigert av:

Professor Harald Hegstad
Stipendiat Sunniva Gylver
Universitetslektor Sjur Isaksen
Sokneprest Anne Grete Listrøm

Redaksjonssekretær:

Prest/konsulent Eyolf Berg

148. årgang

JANUAR-DESEMBER 2013

FORLAGT AV
LUTHER FORLAG; OSLO

REDAKSJONELLE ARTIKLER:

I kirkens tjeneste gjennom 150 år (Samlet redaksjon)	2
Om grådighet (Anne Grete Listrøm).....	22
Bill.mrk. ”Preken-interessert” (Sunniva Gylver)	42
Prest og venn (Sjur Isaksen)	66
Læren om ekteskapet (Harald Hegstad)	98
Sjelesorgen i menigheten (Anne Grete Listrøm)	130
Ekklesiologi og kirkeordning (Sunniva Gylver)	162
Kompetent (Sjur Isaksen).....	202
Prestene fra staten til kirken (Harald Hegstad).....	238
Boplikt – svøpe eller mulighet? (Anne Grete Listrøm).....	262
Kirkens røst: Når, hvem, hva, hvordan? (Sunniva Gylver)	294
Minnetalen (Sjur Isaksen)	330
Hva er kirken? – 150 år etter (Harald Hegstad)	359
Sommerens mangfold (Anne Grete Listrøm).....	390
Troseksperimentering i folkekirken (Sunniva Gylver).....	423
Kirkedebatt i 150 år (Samlet redaksjon)	455
Å slutte som prest (Sjur Isaksen)	516
Gratulerer med ny salmebok (Harald Hegstad)	552
Å snakke om det vanskeligste (Anne Grete Listrøm)	576
Lytte til Gud, til teksten, til... (Sunniva Gylver)	604
Tilsyn i autonomiens tid (Sjur Isaksen)	644

ARTIKLER OG DEBATTINNLEGG ETC.:

Fra generalsekretær til symbolbærer? (Atle Sommerfeldt)	3
Et levende håp (Harald Hegstad)	7
Grådighet – last og brast? (Raag Rolfsen)	24
Grådighet (Arnt H. Jerpstad)	28
Folk flest? Om prekenen (Sunniva Gylver).....	44
Snekre preiker med nye verktøy (Tore Skjæveland)	45
Homiletisk selvangivelse (Sunniva Gylver)	49
Folkekirke? (Bjørn Sandvik).....	68
Tid for oppbrudd (Morten Stensberg)	73
Led oss ikke inn i fristelse (Ådne Njå)	75
Grådighet og virkelighet (Rolf Kjøde)	80
Kirken trenger prester som ledere (Gustav Danielsen og Frede Mandt Fjågesund)	82
Prestestreik – heldigvis en illusjon, eller? (Fredrik Grønningseter)	84
Nytt visitasreglement (Bispemøtet)	87
Ett hus, to menigheter (Stian Holtskog).....	100
”Læsing på sykdom” (Geir Arne Solum)	105
Svak argumentasjon i ”velsignelsesstriden” (Olav Refvem)	110
Tanker omkring menighetsutvikling (Aud Sissel Nerhus).....	114
Facebook eller face-to-face (Laila Riksaasen Dahl)	132
Den usynlige tjenesten – sjelesorgen i menigheten (Einar Salvesen)	133
Hva samtaler man om i folkekirken? (Sjur Isaksen)	136
Noen strøtanker om den nye dåpsliturgien (Harald Hauge)	141
Kirken lokalt og universelt – og det som er imellom (Harald Hegstad)	163
Den norske kyrkja som folkekyrkje (Hallgeir Elstad)	168
Kirkens misjonale karakter (Kari Storstein Haug)	171

Tilsyn som gjensidig tillitsrelasjon (Stephanie Dietrich)	174
Lokalmenighet og biskop (Trond Skard Dokka)	177
Kirkemøtet (Vidar L. Haanes)	180
Biskopenes rolle i Kirkemøtet (Christofer Solbakken)	185
Kirkemøtets myndighet og skriftbaserte begrunnelse (Paul Erik Wirgenes)	189
Mellomkirkelig råd og Midtøsten – I (Andreas Johansson)	204
Samlivsveiledning med svakheter (Bjørn Helge Sandvei)	209
Er det etisk relevant hva Paulus muligens ikke visste om homofili? (Ole Jakob Filtvedt)	214
Høykirkelighet (Ola Tjørhom)	217
Svar til Grønningsøter (Gunnar Mindestrømmen)	220
Fra hjerte til hjerte (Audun Myhre)	221
Ekteskap og samliv (Svein Aage Christoffersen)	222
HOMOFILISAKEN – kan vi bli enige om noe? (Gustav Danielsen)	224
Den norske kirke – en samfunnsleder for framtiden? (Silje Kvamme Bjørndal)	240
Mellomkirkelig råd og Midtøsten – II (Andreas Johansson)	242
Dåpsamtale med buddhistisk forelder (Arild Romarheim)	247
Mer om ekteskapet og kirkens lære (Harald Hegstad)	249
Troens transcendens (Silje Haga)	264
Lokalforsamlingen som enhet for kyrklig verksamhet och utveckling (Björn Vikström)	268
<i>Versus populum</i> - en kommentar (Olav Tveito)	273
Svar til Andreas Johansson (Kjetil Aano)	278
Samliv – med og uten Paulus (Svein Aage Christoffersen)	280
Släpp fångarne loss, det är vår! (Åsta Dokka)	296
Kirken som politisk aktør (Nils-Tore Andersen)	298
Kirkens rolle i demokratiske, politiske prosesser (Atle Sommerfeldt)	301
Kirken må være aktiv i samfunnsdebatten for å være kirke (Marianne Hermann Brekken)	306
Søster Megan, paven og kjernekraft (Marita Sørheim-Rensvik)	309
Folkets røst på FB (Sunniva Gylver)	311
Svar til Christoffersen (Bjørn Helge Sandvei)	314
Samlivsutvalget og den etiske vurderingen av Bibelske tekster som omhandler homofili (Ole Jakob Filtvedt)	316
Samlivsutvalgets innstilling – noen merknader og nyanseringer – I (Svein Olaf Thorbjørnsen)	332
Kva er egentleg problemet? (Kjetil Aano)	337
Hva er det med sjømannspresten? (Christopher Woie)	342
Samlivsutvalgets innstilling – noen merknader og nyanseringer – II (Svein Olaf Thorbjørnsen)	361
Kirke og musikk – noen refleksjoner (Atle Sommerfeldt)	367
Tjenlig enhet for helhetlig ledelse av kirken lokalt (Erling Birkedal)	393
Inntrykk fra Ulf Ekmans vårseminar i Uppsala (Trond H. F. Kasbo)	398
Om Norges KFUK-KFUM, Kirken og oppdraget (Øystein Magelssen)	401
Kirkens møte med klimakrisen – teologiske grunntrekk (Atle Sommerfeldt)	425
Samlivsutvalget og Lærenemnda (Torleiv Austad)	431
Redaktørene har ordet (Sunniva Gylver, Harald Hegstad, Sjur Isaksen og Anne Grete Listrøm)	456
Gratulerer med 150 år! (Helga Haugland Byfuglien)	458
Presteforeninga vil helse Luthersk Kirketidende og gratulere med 150 år (Gunnar Mindestrømmen)	459
Hilsen fra TeOLOgene (Ådne Njå og Tor Even Fougner)	461
Gratulerer med 150 årsdagen! (Eivind Berthelsen)	463
Profetisk og politisk kirke? (Kristin Gunleiksrud Raaum)	464
Enno er det rom i debatten (Astrid Dalehaug Norheim)	467
Åpen og diskuterende (Trude Evenshaug)	470
"For at vi skal komme til denne tro..." (Andreas Aarflot)	474
Reformasjonsjubileet 2017 (Torleiv Austad)	475
"Involvering" som kirkelig programord (Olav Skjevesland)	477

Teologi og praksis – ”avsluttande uvitskapeleg etterskrift” (Øystein Bjørdal).....	480
Skjer det noe på dypet? (Halvor Nordhaug).....	483
Pilegrimsferd for tillit (Jan Otto Myrseth).....	485
Med pennen som våpen i kirkelig strid (Leiv Vidar Haanes).....	487
Luthersk Kirketidende som kyrkjeleg debattorgan – eit blikk på nokre av debattane (Hallgeir Elstad).....	497
Takk for festen (Sjur Isaksen).....	517
En gledessang til Luthersk Kirketidende 150 år (Per Kristian Aschim).....	518
St. Olav, det einaste utenombibelske heilagmennesket som vert offisielt feira i Den norske kyrkja (Øystein Flø).....	519
Melk, honning og drueklase, men... (Birger H. Fossum).....	522
Styrker interkommunale kirkelige fellesråd menighetsutviklingen i Den norske kirke? (Asgeir Solstad).....	524
Enhetlig ledelse – i lokalmenigheten (Per Kristian Aschim).....	530
Hva har preget og preger den kirkelige debatten? (Helga H. Byfluglien).....	553
Bare én sau? (Mikael Henning).....	556
Hva skal kristne mene om livets opprinnelse? (Kjell Johannes Tvester).....	557
”Halleluja tomorrow?” (Aud Sissel Nerhus).....	559
Helhetlig eller enhetlig ledelse? (Erling Birkedal).....	562
Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv (Bispemøtet).....	578
Kirkens oppdrag må styre kirkens organisering (Per Kristian Aschim).....	587
”Fru Menighetsutvikler” (Sunniva Gylver og Patricia Taylor Ellison).....	606
Theology of listening (Sunniva Gylver og Mogens Mogensen).....	609
Sokneprest Gustav Aagaard (Trond H. F. Kasbo).....	610
Den norske kirke i ideologiens vold? (Hallvard N. Jørgensen).....	616
Betlehemsstjernen (Karl Frode Hilton).....	622
Samlivsetikken og Guds trofasthet (Knut Alfsvåg).....	624
Helhetlig ledelse – med samme arbeidsgiver på samme nivå (Erling Birkedal).....	626
Superintendent eller biskop – kva er ein luthersk biskop? (Hallgeir Elstad).....	646
Hvorfor trenger vi biskoper? (Atle Sommerfeldt).....	651
Tilsyn i folkekirken – hva betyr det? (Astrid Sætrang Morvik).....	656
TILSYN i folkekirken – også på uværst dager (Kjersti Gautestad Norheim).....	659
Også ”det lokale kirkestyret” vil være et synodalt organ (Per Kristian Aschim).....	661

HISTORISKE TILBAKEBLIKK VED 150-ÅRSJUBILEET

Nogle Ord om Provster og Provstevisitatser (P – p) [1863].....	9
Kirkelige Reformbestræbelser (c.th) [1873].....	31
Til Kristendommens Venner i vort Land (Gisle Johnson m.fl.) [1883].....	51
Angaaende Presternes Selvkommunion (C. H. Krohn) [1893].....	85
Professor Fredrik Petersen – Nekrolog (Redaksjonen) [1903].....	117
”Luthersk Kirketidende” i 50 aar (Redaksjonen) [1913].....	143
Presteforeningens generalforsamling og menighetsraadene (Redaksjonen) [1923].....	192
Forslaget om ny menighetsregulering i Oslo (D. A. Frøvig og Gabriel Skagestad) [1933].....	226
En pause (Ragnvald Indrebø, Ludwig Schübeler og Johannes Smemo) [1942].....	251
Merkelige dager (Carl Fr. Wisløff) [1953].....	282
Kirkekristendom (Andreas Aarflot) [1963].....	319
Prest og militærmakt (Torleiv Austad) [1973].....	344
Hvad er Kirken? (Gisle Johnson) [1863].....	372
Arbeidsløsheten (Olav Skjevesland) [1983].....	405
Kyrkjedebatt utan åndskraft (Øystein Bjørdal) [1993].....	436
Luthersk Kirketidende som debattorgan (Even Fougner) [1985].....	532
Møte i Nordmøre presteforening (J. A.) [1928].....	564

Røros sognekald (Kirkedepartementet) [1930]	589
Året 1940 (Redaksjonen) [1941]	628
Og så kommer fem-dagers-uken (Dagfinn Hauge) [1959]	663

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2013-13 – 3. REKKE

Kristi Forklarelsesdag: Luk 9,28-36 (Jeffrey Huseby)	11
Samefolkets dag: Joh 21,9-13 (Karl Yngve Bergkåsa)	13
Fastelavnssøndag: Luk 18,31-34 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	15
Askeonsdag: Mark 2,18-20 (Torbjørn Holt)	32
1. søndag i fastetiden: Matt 26,36-45 (Pål Kristian Balstad)	33
2. søndag i fastetiden: Luk 13,22-30 (Sjur Isaksen)	35
3. søndag i fastetiden: Luk 22,28-34 (Frode Granerud)	55
4. søndag i fastetiden: Joh 6,24-36 (Kjell A. Skartseterhagen)	57
Maria Budskapsdag: Luk 1,39-45 (Dag Øivind Østereng)	59
Palmesøndag: Joh 12,1-13 (Martin Aalen Hunsager)	89
Skjærtorsdag: Joh 13,1-17 (Øystein I. Larsen)	91
Langfredag: Luk 22,39-23,46 (Ernst-Modest Herdieckerhof)	93
Påskennatt / Ottesong: Mark 16,1-8 (Per Kristian Sætre)	121
Påskedag: Joh 20,1-10 (Elin Lunde)	122
2. påskedag: Joh 20,11-18 (Sjur Isaksen)	125
2. søndag i påsketiden: Joh 20,24-31 (Hilde Barsnes)	145
3. søndag i påsketiden: Mark 6,30-44 (Tore Skjæveland)	147
4. søndag i påsketiden: Apg 8,26-39 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	149
5. søndag i påsketiden: Joh 17,6-11 (Torbjørn Holt)	194
1. mai: Matt 20,25-28 (Pål Kristian Balstad)	195
6. søndag i påsketiden: Matt 6,7-13 (Sjur Isaksen)	197
Kristi himmelfartsdag: Joh 17,1-5 (Frode Granerud)	226
Søndag før pinse: Joh 16,12-15 (Kjell A. Skartseterhagen)	229
17. mai: Luk 17,11-19 (Dag Øivind Østereng)	230
Pinseaften: Joh 7,37-39 (Martin Aalen Hunsager)	233
Pinsedag: Joh 14,23-29 (Øystein I. Larsen)	252
2. pinsedag: Joh 7,37-39 (Ernst-Modest Herdieckerhof)	254
Treeningssundag: Luk 24,45-48 (Per Kristian Sætre)	257
2. søndag i treenighetstiden: Joh 3,1-13 (Elin Lunde)	283
3. søndag i treenighetstiden: Mark 10,13-16 (Sjur Isaksen)	285
4. søndag i treenighetstiden: Salme 22,8-12 (Hilde Barsnes)	287
5. søndag i treenighetstiden: Matt 18,12-18 (Tore Skjæveland)	320
Sankthansdagen / Jonsok: Joh 1,1-8 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	322
Aposteldagen / 6. søndag i treenighetstiden: Mark 3,13-19 (Torbjørn Holt)	324
7. søndag i treenighetstiden: Mark 5,25-34 (Pål Kristian Balstad)	326
8. søndag i treenighetstiden: Mark 12,28-34 (Sjur Isaksen)	346
9. søndag i treenighetstiden: Luk 6,36-42 (Frode Granerud)	348
10. søndag i treenighetstiden: Mark 11,25-26 (Kjell A. Skartseterhagen)	350
Olavsdagen / Olsok: Luk 22,24-27 (Dag Øivind Østereng)	352
11. søndag i treenighetstiden: 1 Mos 21,9-13 (Martin Aalen Hunsager)	376
12. søndag i treenighetstiden: Joh 4,27-30,39-43 (Øystein I. Larsen)	378
13. søndag i treenighetstiden: Joh 15,13-17 (Ernst-Modest Herdieckerhof)	380
Vingardssundag / 14. søndag i treenighetstiden: Matt 19,27-30 (Per Kristian Sætre)	382
15. søndag i treenighetstiden: Rut 1,7-11,16-19a (Elin Lunde)	408

16. søndag i treenighetstiden: Matt 11,16-19 (Gunhild Hugdal Marchen)	411
17. søndag i treenighetstiden: Mark 5,35-43 (Hilde Barsnes)	413
18. søndag i treenighetstiden: Mark 1,40-45 (Tore Skjæveland)	416
19. søndag i treenighetstiden (Mikkelsmesse): Luk 9,57-62 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	440
20. søndag i treenighetstiden: Ef 6,1-4 (Torbjørn Holt)	443
21. søndag i treenighetstiden: Luk 12,13-21 (Pål Kristian Balstad)	444
22. søndag i treenighetstiden: Luk 10,25-37 (Sjur Isaksen)	446
Bots- og bønnedag: Luk 15,11-32 (Frode Granerud)	448
Reformasjonsdagen: Joh 1,16-17 (Kjell A. Skartseterhagen)	505
Allehelgensdag: Luk 6,20-23 (Dag Øvind Østereng)	508
25. søndag i treenighetstiden: Joh 5,1-15 (Martin Aalen Hunsager)	510
26. søndag i treenighetstiden: Luk 13,10-17 (Øystein I. Larsen)	511
Domssøndag / Kristi kongedag: Joh 9,39-41 (Ernst-Modest Herdieckerhof)	539

KIRKEÅRET 2013-14 - 1. REKKE

1. søndag i adventstida: Luk Matt 21,10-17 (Per Kristian Sætre)	542
2. søndag i adventstiden: Joh 14,1-4 (Astrid Sætrang Morvik)	544
3. søndag i adventstiden: Matt 11,2-11 (Sjur Isaksen)	546
4. søndag i adventstiden: Luk 1,46-55 (Silje Sørebo)	565
Julaften: Luk 2,1-20 (Tore Skjæveland)	568
Julenatt/ottesang: Matt 1,18-25 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	570
Juledag: Joh 1,1-14 (Pål Kristian Balstad)	591
2. juledag (Stefanusdagen): Matt 2,16-23 (Martin Aalen Hunsager)	592
Romjulsøndag: Matt 2,13-15 (Ernst-Modest Herdieckerhof)	594
Nyttårsaften: Luk 13,6-9 (Hilde Barsnes)	596
Nyttårsdag / Jesu navnedag: Luk 2,21 (Kjell A. Skartseterhagen)	636
Kristi åpenbaringsdag: Matt 2,1-12 (Stig Kaarstad)	638
2. søndag openberingstida: Matt 3,13-17 (Rolf Kjøde)	666
3. søndag åpenbaringstiden: 1 Mos 1,26-31 (Jorunn Andestad Langmoen)	668
4. søndag åpenbaringstiden: Luk 18,35-43 (Knud Jørgensen)	671
5. søndag åpenbaringstiden: Mark 2,1-12 (Helge Vatne)	673
Kyndelsmesse: Luk 2,22-40 (Arnfinn Bjørgen)	675

FRA BOKFRONTEN:

Roald Kverndal: George Charles Smith of Penzance. From Nelson sailor to Mission Pioneer (Vidar L. Haanes)	53
Torill Danbolt og Grethe Nordhelle (red.): Åndelighet – mening og tro (Evy Brun)	373
Anders Aschim: Bibelen 3.0 (Torunn Osnes)	374
Petter Skippervold: Fenomenet Bibelen (Idun Strøm Sefland)	407
Peder Nørgaard-Højen: Økumenisk teologi – en introduktion (Terje Hegertun)	438
Knut-Willy Sæther (red.): Kristen spiritualitet. Perspektiver, tradisjoner og uttrykksformer (Sigurd Bakke)	533
Anna Ramskov Laursen: Veier til helhet. Lær å meditere i kristen tradisjon (Sigurd Bakke)	533
Arne Mathias Sky: Bønnens kilde og glede (Gunnvor J. Hovland)	590
Merete Thomassen og Sylfest Lømheim: Når dere ber (Øystein Bjørdal)	630
Terry Eagleton: Fornuft, tro og revolusjon. En kritikk av nyateismen (Atle Ottesen Søvik)	634
Edil Morland, Jens-Petter Johnsen og Åge Haavik (red.): Guds rikets skatt (Harald Hegstad)	664

TEMANUMRE:

Grådighet	nr. 2
Prekenen	nr. 3
Sjelesorgen i menigheten	nr. 6
Ekklesiologi og kirkeordning	nr. 7
Kirkens røst: Når, hvem, hva, hvordan?	nr. 11
Kirkedebatt og kirkelig offentlighet - Jubileumsnummer	nr. 16-17
Tilsyn	nr. 22

luther

Magnus Malm

KJENNETEGN

Å søke Guds nærvær i en kaotisk tid

399,-

Den svenske forfatteren og sjelesørgeren Magnus Malm skriver om kjennetegnene på Guds nærvær i vår hverdag.

Sammen med den nye boken kommer et armbånd. Det er ment som en praktisk hjelp til å daglig holde fast ved kjennetegnene krybben, korset og ringen.

Vårt Land skriver: *"For svensken er bønn intet mindre enn et mirakel, fordi han ikke kan tenke seg noe annet som kan forandre menneskers liv så dypt og knytte oss til kilder bortenfor alt vi ser."*

www.lutherforlag.no

www.bokogmedia.no

Bedriftstrykkeriet

40 år
1974–2014

**Nytt jubileumstilbud
hver måned!**

**Send oss navn og adresse
til post@betr.no for å få en
gratis jubileumskalender med
alle våre 12 månedstilbud.**

HINNOMDALEN ELLER HELVETE?

OPE BREV TIL BIBELSELSKAPET

AV SVEIN SANNES MARTHINSEN
SANNES.MARTHINSEN@GMAIL.COM

Eg vende meg til Bibelselskapet lenge før den nye omsetjinga kom. Eg argumenterte for å bytte ut helvete med Hinnomdalen, fordi dette best ligg opp til Jesu bruk av ordet, med sin kjente bakgrunn i GT. GejHinnom vart i Septuagintas greske omsetjing til GeHenna. Arameiske kyrkjer bruker i dag omgrepet GeHanna, vel inspirert av dette greske Gehenna som i den gresktalande verda slo igjennom. Alt er berre ei atgiving av det hebraiske, og betydninga er kort og godt Hinnomdalen. Hebraiske Nytestamente bruker alle i dag naturlegvis GejHinnom.

Hinnomdalen ligg på sørsida av Jerusalem og tempelplassen. Han startar i dag oppe i jodisk del ved Jaffaporten og går ned til Kedrondalen, der arabarar bur tett.

Referansane frå GT er klare. 6 gonger blir han kalla Hinnoms sønns dal (Jos 15.8 og 18.16, Jer 7.31/32, 19.2 og 32.35), 6 gonger Hinnomdalen (Jos 15.8 og 18.16, 2 Kong 23.10, 2 Krøn 28.3 og 33.6, Neh 7.31). Det siste var altså tydelegvis det som slo igjennom historisk sett, inspirert av Septuaginta. 2 gonger er han berre nemnt som dobbeltnemning for grensene mellom stammene, 8 gonger som ein negativ plass med avgudsdyrking og fæle avgudsritual. Hinnomdalen vart ei nemning for Israels svik.

Helvete er ikkje eit bibelsk omgrep. Det er skapt ut frå norrøn avgudstru: "Hels straff". Engelsk har berre avgudsnamnet: Hell. Opp gjennom historia er veldig mange assosiasjonar knytt til dette ordet, som ikkje har bibelsk eller historisk rot frå Jesu tid. Vi ser for oss Satan med høygaffelen eller ljåen, vi tenker på at han piner og plager evig. Det er Dantes Inferno.

Bibelselskapet har informert om at eit prinsipp i omsetjingsarbeidet var å komme så nær grunn-

teksten som mogeleg. Eg fekk brev frå ein konsulent om at dei i framtida kanskje kunne vurdere Gehenna, men neppe Hinnomdalen. Eg har ikkje sett nokon god argumentasjon for dette.

Hinnomdalen – blir det for tamt, sidan det er ein dal i Jerusalem? Rett nok var (deler av?) dalen sett på som fæl, sikkert også på Jesu tid. Nokre har sagt at det då var ein søpleplass der. Eg veit ikkje kor det står om slikt. Motargumentet er at folk på Jesu tid kjente enda betre til denne dalen. Når Jesus snakka om Hinnomdalen, var det heilt kjent, og mange hadde sikkert vore der. Mange av oss i vår tid har også tråla denne dalen, og vi må tolke Jesu ord på same vis som folk på den tida.

Ja men, det er så vanskeleg når det er eit nytt ord vi må tolke – når det må forklaring til! Jo, naturlegvis, slik er livet. Helvete er også eit ord vi må tolke, – vi har tolkinga ubevisst med oss; vi ser for oss bilete; vi trur vi veit kva det går ut på. Eg er ingen ekspert på bibeltolking, men i nemninga Hinnomdalen ligg ikkje ei evig pining og ikkje ein Satan som går omkring med høygaffel, f.eks. Men tanken om utstøyting og tilinkjegjering ligg nær.

Eg bed om å få inn Hinnomdalen ved neste revisjon av NT-omsetjinga, for å komme nærmare grunnteksten og Jesu bruk av ordet. Bedehusfolket og konservative kristne vil tåle det når dei får høre at det var det ordet Jesus brukte. Og når han brukte det, da må vi òg sitere det slik. Eg veit ikkje om Bibelselskapet har vore redd for at det vart for mange endringar med ny bibelomsetjing. Dei ville kanskje ta ting litt pø om pø. Men no er tida der. Og så får bibeltekstene ligge der som grunnlag for forståing og tolking og diskusjon.

TEKSTREKKER OG HELLIGDAGER

AV MORTEN ALSVIK, PENSJONERT PREST
MORTEN.ALSVIK@LIVE.NO

For et par år siden var jeg med på en orientering om nye tekstrekker og helligdagsbetegnelser. Jeg mener å huske at Maria Budskapsdag nå var flyttet tilbake til søndag før palmesøndag, slik det var før 1977. Dette mener jeg er rett også ut fra den nye tekstboka.

For et par uker siden kjøpte jeg almanakk for 2014. Der står Maria Budskapsdag på 23. mars, altså plassert slik systemet var til for et par år siden: den søndag som ligger nærmest 25. mars. De andre søndagene i fastetiden er så forskjøvet

en uke for å ha nok søndager frem til palmesøndag. Ja, ja, tenkte jeg, her har Almanakkforlaget klart å gjøre en feil.

Så fikk jeg den nye bibelleseplanen fra Bibelselskapet inn i posten i går. Og der er det likedan. Har de også gjort feil, eller tar jeg feil? Her er det, etter mitt skjønn, åpnet for forvirring.

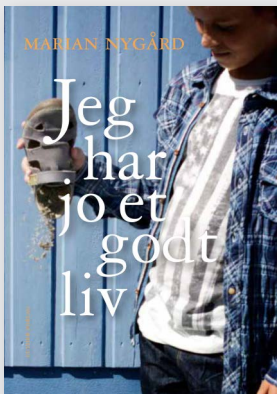
Det vil kanskje være godt å få en avklaring fra et eller annet sentralt organ i kirken i tilfelle det er skjedd en feil.

luther

Marian Nygård

JEG HAR JO ET GODT LIV

299,-

Marian Nygård forteller om livet med en alvorlig syk gutt. Om møte med helsevesen og sosialordninger, om familieliv, fortvilelse og håp, om jublende glede og overveldende takknemlighet.

Hun forteller ærlig og nakent, og hun tør å stille de store spørsmålene. Om troen på en Gud som ser oss og som kan gripe inn i livene våre.

Les den utrolige historien om sønnen Adrians helbredelse.

www.lutherforlag.no

www.bokogmedia.no

FRA BOKFRONTEN

JOHANNES HELLBERG /
RUNE IMBERG / TORBJÖRN
JOHANSSON (RED.):
FRI OCH BUNDEN.

EN BOK OM TEOLOGISK ANTROPOLOGI
FÖRSAMLINGSFAKULTETENS SKRIFTSERIE NR 13.
GÖTEBORG 2013: FÖRSAMLINGSFÖRLAGET

Församlingsfakulteten i Göteborg (FFG) er 20 år. I den anledning har fakultetet utgitt en artikkelsamling om teologisk antropologi, med bidrag av 14 forfattere. Fem av bidragene er skrevet av fakultetets egne lærere. Teologer fra Menighetsfakultetet i Århus (Asger Chr. Højlund), Dansk Bibel-Institut (Jens Bruun Kofoed), Fjellhaug Internasjonale Høgskole (Egil Sjaastad) og Concordia Seminary, St. Louis (Paul R. Raabe) har bidratt med hver sin artikkel. I tillegg har fem svenske teologer med en viss tilknytning til Lunds eller Uppsala universitet levert bidrag til boken. Blant dem er professor Bengt Hägglund og docent Rune Söderlund.

Redaktørene av boken opplyser i forordet at forfatterne, med noen unntak, ikke har lest hverandres bidrag. Det betyr at det er enkelte overlappinger, og at ikke alle synspunkter har-

monerer med hverandre, men snarere inviterer til innbyrdes debatt. De fleste artiklene er av eksegetisk og systematisk-teologisk art, mens de øvrige artiklene behandler antropologien under kirkehistorisk, religionspedagogisk og sjelesørgisk synsvinkel.

Jens Bruun Kofoed drøfter forståelsen av *imago Dei* i 1 Mos 1,26–28 i lys av gammel kultur i den nære Østen. Han hevder at distinksjonen mellom en substansiell og en relasjonell forståelse av gudbilledligheten er en falsk dikotomi. Det er snarere tale om et både–og, mener han, og konkluderer med at gudbilledligheten betyr at mennesket er gitt kapasitet både til å oppfylle sitt kall og til å bruke sine evner til å virkeliggjøre Guds vilje som representativ visekonge. Det er også grunn til å nevne Bengt Hägglunds artikkel som er en redegjørelse for Martin Luthers antropologi. Under henvisning til Luther avviser Hägglund den (pietistiske) tradisjonen som ser på rettferdiggjørelsen og gjenfødselen som to stadier som ligger etter hverandre i frelsestilegnelsen. Isteden argumenterer han for at rettferdiggjørelse og gjenfødselse ”betingar varandra i ett enhetlig skeende”. Av de utpregede systematisk-teologiske bidrag i boken er det grunn til å sette et pluss ved Asger Chr. Højlunds artikkel ”Hvad er da et menneske? Menneskets gudbilledlighed og synden”. Højlund tar opp og drøfter Regin Prenters syn på *imago Dei*, og ender opp med å fremholde at menneskets gudbilledlighet etter sin innerste virkelighet ikke handler om noen skjellsettende egenskaper, men om det liv som disse egenskaper er skapt til å virke i og utfra. Det handler derfor om ”en levende historie mellom

Gud og mennesker, båret af Guds forjættelse og gerning.” Det norske bidraget i denne artikkel-samlingen behandler antropologien i Carl Fr. Wisløffs forkynnelse og undervisning. Egil Sjaastad som har skrevet artikkelen, peker på at C. O. Rosenius har satt sitt preg både på Wisløffs teologiske antropologi og på hans sjelesørgiske møte med anfektede troende i forkynnelsen.

Det er mange gode og lærerike artikler i denne boken. Utbyttet av lesningen er imidlertid av-

hengig av hva man er interessert i, og på hvilket faglig nivå man søker etter ny kunnskap. For den som er ute etter å oppfriske og utvide sin innsikt i luthersk antropologi, er boken verdt et studium. Gjennomgående er artiklene forsynt med henvisninger til relevant litteratur som kan øke den nysgjerrige leser lyst til å trenge ytterligere inn i de antropologiske temaer som behandles.

Torleiv Austad

Ressurshefte for gudstjeneste og smågrupper tekststrekke I, våren 2014.
Gratis pdf. Hefter kr. 50,-
www.menighetsressurs.com

luther

Nina Karin Monsen
SORG OG LIDENSKAP
Filosofiske refleksjoner
349,-

Sorg og lidenskap er en annerledes sorgbok. Forfatteren byr modig på seg selv på godt og ondt og avslører både sin svakhet og styrke i møte med sin høyst personlige sorg.

Midt i sorgen makter hun å reflektere over de store spørsmålene som er knyttet til liv og død og forpliktende samliv mellom mennesker på en måte som skaper gjenkjennelse, utfordrer til ettertanke og innbyr til kritisk dialog. Boken er båret av en intens tro – ikke bare på livet – men på Gud og det gode, og den er skrevet med sterk og ekte lidenskap.

www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

LARS HENRIK HAUGAN - NILS-TORE ANDERSEN - ODDBJØRN STANGELAND - KNUT EDVARD LARSEN - TORBJØRN HOLT

SAMENES NASJONALDAG - 6. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN - SÅMANNSSØNDAG
KRISTI FORKLARELSES DAG - FASTELAVNSØNDAG

SAMENES NASJONALDAG

6. FEBRUAR 2014

(ELLER FOREGÅENDE/PÅFØLGENDE SØNDAG)

Prekentekest: Matt. 5,13–16

Lesetekster: 1 Mos 2,4b–25; Gal 3,26–29

TIL DAGEN

Når samefolket feirer sin nasjonaldag, har solen igjen kommet tilbake over nordkalotten, det geografiske området der det bor flest samer.

Mørketiden er over for denne gang, og de bleke solstrålene blir sterkere og varmere for hver dag.

Samefolket er glad i å feire nasjonaldagen sin. Den skaper selvfølelse og egenverdi etter tidligere tider med fornorskning og overgrep, da en ble fortalt av norske myndigheter at det samiske språket og den samiske kulturen ikke hadde noen verdi.

Tidene har heldigvis forandret seg til det bedre. Vi har fått Sameloven som ble vedtatt i 1987, og Sametinget ble opprettet i 1989. Dette var viktige elementer som ga rettigheter som urfolk

med hensyn til både eget språk og videreformidling av rike kulturtradisjoner. Kongen og Staten har også bedt om unnskyldning for de overgrep de har påført den samiske befolkningen.

Derfor kan den samiske befolkningen i dag uten skam og sjenanse vise sin sanne identitet med frimodighet, stolthet og verdighet.

Samefolket er glad i kirken sin. Når samefolkets dag feires, hører også gudstjeneste til, enten samme dagen eller nærmeste søndag. Da vil det være naturlig at gudstjenesten også innehar elementer av det samiske språket i liturgien. Det kan eksempelvis være å lese trosbekjennelsen, be Fadervår og/eller lyse velsignelsen på samisk. På steder der en har tilgang på samisk tolk, vil også prekenen kunne tolkes til samisk.

TIL TEKSTENE

Den første leseteksten tar oss med inn i Guds hage. Her fortelles at Gud satte kronen på skaperverket da formet mannen av jord og blåste livspust i ham. Deretter bygde han kvinnen av mannens ribbein. Sammen skulle de leve i Guds hage; mannen skulle holde seg til kvinnen som sin hustru, og enheten mellom dem ble etablert. Denne samme enheten mellom mann og kvinne, som her angis, er også lagt til grunn og følgelig velkjent i vår vigselsliturgi.

Den andre leseteksten minner oss om at i troen på Jesus Kristus er det ingen forskjell på oss. Her har vi alle like rettigheter uavhengig av kjønn,

etnisitet, språk og kultur. I dåpen ble vi kledd i Kristus, og da fikk vi retten til å være Guds barn, en rettighet ingen myndighet kan ta fra oss. Vi blir minnet om at Guds frelse gis til alle som tror. Det kreves ingen gjerninger for å kunne motta Guds nådige frelse, den kan vi alle få, den er gratis. Teksten minner oss også om nødvendigheten av kirkens trosopplæring til de yngre generasjonene, slik at ”de kan leve og vokse i den kristne tro” (Jfr. dåpsliturgien).

DAGENS PREKEN

Prekenteeksten er fra Bergprekenen, og Jesus forteller folket viktigheten av saltet og lyset, saltet for å unngå forråttelse, og lyset for å kunne skinne i mørket.

Som naturfolk har samene god greie på hvordan fiskefangsten og slaktereinen skal saltes for ikke å råtne. Også verdien av lyset er høyt skattet i sameland, her hvor vi i deler av året har mørketid.

Jesus sier til oss at vi er ”jordens salt” og ”verdens lys”.

Vi skal være saltet som med styrke skal kjempe mot undertrykkelse, mot diskriminering, mot mobbing og annen urett og negative holdninger overfor våre medmennesker. Vi skal med frimodighet være i front og forsvare de gode verdiene som vår kultur bygger på, verdier som er forenlig med vår gudstro. På denne måten kan vi være med å opprettholde respekten for menneskeverdet og menneskerettighetene.

Videre skal vi være lys. På Nordkalotten, der de fleste samene bor, er lyset av den største viktighet. Vinterens mørketid lærer oss å sette ekstra stor pris på solen som gir oss lys og varme døgnet rundt i deler av året. Jesus sier at vi skal er hans lysbærere. Vi skal bringe Guds lys til alle dem som vi møter under vår vandring gjennom livet.

Jesus kom til oss med lyset, ja, han er selve lyset som viser oss veien til Gud. I Joh. 8,12 sier Jesus: ”Jeg er verdens lys. Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys.”

Det lyset Gud har gitt oss i sitt ord og ved sakramentene, skal vi ikke holde skjult. Lik en by som ligger på et høyt fjell, skal det skinne slik at evangeliet om den korsfestede og oppstandne

Jesus Kristus blir formidlet til våre medmennesker til frelse og velsignelse for alle vi møter.

På pinsefestens dag forkynte apostelen Peter til folket: ”Vend om, og la dere døpe i Jesu Kristi navn, hver og en av dere, så dere kan få tilgivelse for syndene, og dere skal få Den hellige ånds gave.”

Det er det samme budskapet vi har fått i oppgave å forkynde inn i vår tid til de generasjonene som lever i dag.

LARS HENRIK HAUGAN
PROST I INDRE FINNMARK PROSTI
PROST.KARASJOK@ONLINE.NO

6. SØNDAG I ÅPENBARINGSTIDEN

9. FEBRUAR 2014

Prekentekest: Joh 6, 63–69

Lesetekster: Salme 126,1–6; Fil 1, 2–6

Liturgisk farge: Grønn

ÅPENBARINGSTIDENS MISJONSPERSPEKTIV:

Åpenbaringstiden er på en spesiell måte merket for misjon. Ut fra ulike tekster skal søkelyset settes på det misjonsarbeid og den misjonsutfordring vi som kirke står overfor. Hva er det å drive misjon, ble en eldre misjonsleder spurt, og svaret han ga, var dette: "Misjon er å bringe Jesus til folk – og særlig til unådde grupper." Misjon er å bringe Jesus til folk. Det er nettopp hva kirken er opptatt med hver dag i året på ulike måter. Gjennom diakonalt arbeid bringer vi Jesus til mennesker ved å være hans hender, føtter i omsorg til enkeltmennesker og folk. Å være Jesu hender og føtter gjennom diakonalt arbeid er noe kirken og misjonsorganisasjonene har vært opptatt av i generasjoner.

Evangelieteksten denne søndagen vektlegger en annen side ved misjonsarbeidet, nemlig å møte enkeltmennesker med livets ord, det verbale vitnesbyrdet om Jesus. Når dette ordet blir tatt imot i tro skaper, det glede og vekst. Men det samme budskapet skaper også forargelse og motstand. Våre misjonærer kan fortelle om begge reaksjonene, og det er nesten så man hører smerten i Jesu stemme når han sier til sine nærmeste: Vil også dere gå bort?

TIL TEKSTEN:

Før vår tekst har Jesus mettet fem tusen i ødemarken med brød og fisk, et under som skapte begeistring for Jesus i folket. Like etter dette underet hadde han gått på vannet og reddet sine

engstelige venner i stormen da de trodde båten skulle gå under, og de med den. Begeistringen over å høre med i Jesu følge var åpenbar stor. Så møter vi Jesus i dagens evangelietekst hvor han er i en lærediskusjon med jødene i Kapernaums synagoge. Han møter motstand fordi han har tillatt seg å si at han selv var brødet fra himmelen. Ikke bare det, han hadde også sagt at han formidlet det evige liv. I synagogen utdypet han det han hadde sagt, og gjennom det han sier, provoserer han jødene i synagogen enda mer. "Men den som spiser min kropp og drikker mitt blod, har evig liv, og jeg skal reise ham opp på den siste dag," sa Jesus, og de jødiske lederne og folket reagerte. Mange trakk seg unna Jesus. Jesu undervisning ble for hard for dem. Fra å være med i begeistringen av ham gikk nå mange fra ham i avsky. Teksten tyder på at blant disse var også noen av hans venner. Mange av Jesu disipler sa da de hadde hørt hva Jesus sa: "Dette er harde ord! Hvem kan høre på slikt?" Derfor sier Jesus til de tolv nærmeste: "Vil også dere gå bort?" Og det er på dette utfordrende spørsmål Peter, lederen i disippelflokken, kommer med sitt berømte svar: "Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Guds Hellige." Disse ordene fra Peter et sterkt innlegg i debatten mellom Jesus og jødene om Jesu autoritet og oppdrag i verden. Peter viser med ordene sine at han har fått tak i Jesu selvpresentasjon i det Jesus har sagt før vår tekst, at han var åpenbaringen av Faderens vilje, og ved å komme til han ville de få del i Guds gave. Derfor sier Peter: Hvem skal vi gå til? Det fins ikke noe alternativ til Jesus. I vår tekst kaller Peter Jesus for Herre (Kyrie). Poenget med å bruke "Kyrie" her er nok å si at Jesus har den guddommelige opprinnelse som han påberoper seg. Vi tror og vi vet at du er Guds hellige, sier Peter. Det sier oss noe om hva som skjer når vi tar imot ordet fra Gud. Det skapes en indre overbevisning. Bibelen beskriver det et annet sted som full visshet. Hva er det å tro på Jesus, undres mange. Evangelieteksten viser oss at å tro er det samme som å komme til Jesus, være hos Jesus (v 64–65).

I ganske mange misjonsrelasjoner er denne evangelieteksten illustrerende for hva som skjer

når det forkynnes klart om hvem Jesus er. Hans radikale budskap skaper reaksjoner, og mange av Jesu venner har gjennom tidene opplevd å bli utstøtt, ja, forfulgt, i sitt samfunn og nærmiljø for sin forkynnelse av Jesu budskap. Jesu eksklusivitet som livets ord, brødet fra himelen, veien, sannheten og livet er tungt å akseptere for mange. Det koster også i dag å forkynne Jesu ord om at ingen kan komme til ham uten at det blir gitt dem av hans Far. Jesus er tydelig, og hans tydelighet skremmer mange bort. De søkte noe annet hos ham.

Olav Skjevesland skriver at denne søndagens tre tekster har et felles motiv i motsetningen mellom motgang og glede i tro og tjeneste, mellom tårer og jubel. Det er et sentralt bibelsk tema: kontrasten mellom det strevsomme arbeidet med å dele Ordet ut – og den frydefulle gleden når innhøstingen kommer: ”GT-lesningen fra Salme 126,1–6 er helt eksplisitt på dette tema: Herren snur Sions skjebne. De som sår med tårer, skal høste med jubel. Salmen innebærer at det er normalitet å kjenne på mismot, og det er lov å gråte. Epistelen fra Fil 1,2–6 rommer det sentrale løftesordet om at han som begynte sin gode gjerning, han skal fullføre den – helt til Jesu Kristi dag (Den gode jord).” Alle tekstene denne søndag har et helt spesielt budskap til misjonærer, prester, forkynnere og alle som ønsker å være med i arbeidet med å gi videre evangeliet om Jesus Kristus til nye mennesker. Det følger ofte mye tårer med det arbeidet, og det kan være lite frukter å se, men det kommer en innhøstingsdag hvor det skal høstes med fryderop. Ordet som blir forkynt, har hatt sin virkning. Brødet fra himmelen er blitt til liv for de mange.

ILLUSTRASJONER TIL BRUK I PREKENEN:

På slutten av 70-tallet kom det en ung kvinne til Hovedkontoret for Sjømannsmisjonen i Bergen. Hun hadde med seg en pengegave i en konvolutt, en stor pengegave. I konvolutt lå også et brev som var formet som en hilsen fra hennes lille baby i barnevognen. Hun hadde bosatt seg som nygift i utlandet i en by hvor det var en sjømannskirke. Sjømannskirken var etter hvert blitt

hennes og mannens annet hjem på jord. Her ble ordet om Jesus som livets brød forkynt, og snart vokste troen frem og senere en klar kristen bekjennelse. Nå ville hun gjerne gi uttrykk for sin takknemlighet til dem som hadde sådd Guds Ord i hennes og mannens hjerter. Og hennes takk var altså formet i brevet som en hilsen fra hennes lille baby, og lød slik: ”Takk til Sjømannsmisjonen fordi dere førte mamma og pappa til Jesus, slik at jeg får vokse opp i et kristent hjem!”

Åpenbaringstiden er preget av misjon med fokus på å dele livets brød med mennesker i ulike livssituasjoner. Søndagens tekster fokuserer på det strevsomme og krevende arbeidet med å dele ut det evige livs ord og den frydefulle gleden når innhøstingen kommer. I 1844 begynte Schreuder arbeidet som misjonær i Sør-Afrika. Men den første dåpen og omvendelsen fant sted først i 1858, hele 14 år etter at Schreuder var ankommet Zululand. Det tok sin tid, men bar til sist frukt. Og i Fredrikstad satte Landstad seg ned og skrev den kjente salmen ”Oppløft ditt syn du kristensjel det dugger over dag og fjell, det våres alle vegne”. En eneste var døpt, men Landstad så mer. Han så mulighetene. Han løftet blikket. Og han våget å tro mer. Livets ord hadde slått rot. Det er gjennom misjonsarbeidet at mange av oss har fått øynene opp for at vi har et ansvar for alle folkeslag på jorden vår. Og det er misjonsarbeidet som har skapt glede hos oss over at vi står i et verdensvidt fellesskap av kristne over hele jorden. Denne visjonen skaper misjonsglede. Del med menigheten denne misjonsgleden og gleden for søndagens kraftfulle vitnesbyrd om at Jesus også i dag har det evige livets ord!

SALMEFORSLAG:

Nr 532: Guds kirkes grunnvoll ene

Nr 697: Der det nye livet lever

Nr 694: Gi dem mitt ord!

NILS-TORE ANDERSEN
SKÅRER MENIGHET, TIDLIGERE
GENERALSEKRETÆR I MISJONS-
ALLIANSEN OG KIRKERÅDSLEDER
NILSTORE@ONLINE.NO

SÅMANNSSØNDAG

16. FEBRUAR 2014

Prekentekest: Luk 8,4–15

Lesetekster: Jes 55,8–13; Hebr 4,12–13

Liturgisk farge: Grønn

”STØY PÅ LINJA”

TIL DAGEN

Såmannssøndagen er både et høydepunkt og den røde tråden i åpenbaringstiden. Vi kan kanskje bruke denne dagen til å oppsummere åpenbaringstiden, selv om vi har Kristi forklarelsesdag og fastelavnsøndag foran oss. Har vi på vår vandring fra jul til såmannssøndagen vært nysgjerrige på Gud og stilt spørsmål som opptar oss? Har vi sett eller gjenoppdaget Jesus på nytt eller sett Jesus med litt nye øyne? Tross alt utvikler vi oss litt hvert eneste år. På den måten blir ikke gudsbildet vårt noe som alltid er likt. Det kan bli levende, spennende og utfordrende.

”*Noe falt i god jord.*” Gjennom alle berøringspunktene i folkekirken vår bærer vi med oss en forventning om at troen spirer fram og vokser til en trygg bekjennelse, et regelmessig fellesskap i gudstjenesten og trofast tjeneste for Gud og nesten. Kan vi gjenkjenne personer som har tatt et nytt skritt i tro de siste par årene? Er det noen vi kan intervju eller spørre om de vil fortelle litt fra sin vandring?

Det handler heller ikke bare om det som skjer i vårt nærmiljø. Kan vi hente inspirerende historier fra andre deler av verden? Hva er det Gud gjør? Hvordan blir det synlig i ord og handling?

TIL TEKST OG PREKEN

Det er gode tider for PR-bransjen i Norge. Både politiske, finansielle og ideelle institusjoner bruker stadig større ressurser på ”ekspert hjelp” for å bygge et bedre omdømme, spisse budskapet

og nå bedre fram til målgruppa. Mange vil mene at kirken har mye å lære her. Og de kan ha rett. Guds viktigste budskap til menneskeheten er jo Jesus Kristus. Men er kommunikasjonen effektiv nok?

I sin lignelse om såkornet og de ulike jordsmonn beskriver Jesus verdens viktigste kommunikasjonsprosess mellom Gud og mennesker. Men denne gangen handler det ikke om å tilpasse budskapet eller gi ekspert hjelp til senderen (såmannen). Her er mottaksapparatet (jorda) i fokus. Vers 15 presenterer tre kontinuerlige prosesser i det å være en god mottaker:

Hør på Guds ord!

Hold fast på det!

Hold ut i tro: Vent!

Så kommer frukten. Er det kanskje det tredje punktet, om å vente og holde ut, som er vanskelig i vår tid? Vi søker raske resultater og øyeblikkelig behovstilfredsstillelse.

I stedet snakker Jesus om at frukten kommer når tiden er inne. Tålmodighet er å ha en tillitsfull tro på at Gud virker, se fram til at det skal skje, vanne planten med takksigelser, snakke sant om livet, vente... Mens Hebr 4 understreker virkekraften og styrken i Guds Ord, nesten umiddelbart, har Jes 55 mer fokus på det lange tidsaspektet: vanner jorden, lar det spire og gro, brød og nye såkorn.

Ifølge lignelsen er det mulig å bli bedre mottakere. Det er mulig å skape seg et fruktbart jordsmonn for såkornet, et fint og godt hjerte. De dårlige mottakerne som også beskrives, sliter med ”støysendere”: Fristelser, overfladiskhet, bekymringer og nytelser (fugler, steiner og tornebusker).

Hvordan er mottaksapparatet ditt for tiden? Er det støysendere du kjenner igjen i eget liv? Hva gjør de med deg?

I Rom 10,14 sier Paulus at man må høre for å tro. Verbformen som her er brukt for å ”høre”, indikerer at dette er en kontinuerlig prosess. Troen kan bare vokse når Guds ord får tale regelmessig til et lyttende hjerte. Og støysenderne blir svakere når hovedlinjen er sterk og god. Det handler om å høre, holde fast, holde ut.

”*Noe falt i god jord.*” – lokalt og globalt! Jeg er på jakt etter noen livsnære historier til prekenen

på såmannssøndagen, både fra min egen lokalmenighet og fra den verdensvide kirke. Glanshistorier går vi fort lei av, men hva var det som gjorde at budskapet om Jesus vokste fram på tross av tvil og motstand? Tips: Tenk etter, på mennesker du har møtt, og fortellinger du har hørt. Begynn tidlig i januar å dele med medarbeidere og andre i menigheten at du er på jakt etter et par historier til prekenen på såmannssøndag – én lokal historie og én fra den verdensvide kirke. Gi misjonskontakt eller en person i menighetsrådet utfordringen å finne en historie fra den verdensvide kirke: fra menighetens misjonsavtale eller på www.menighetogmisjon.no – under misjonsmenyen!

TIL GUDSTJENESTEN

Forbønn mot de 4 verdenshjørner. Gi noen i oppdrag å forberede og lede forbønn mot de fire verdenshjørner! Ta med dere både lokale og internasjonale takke- og bønneemner! Be for menighetens misjonsprosjekt!

Tro på hjemmebane/ andre ressurser: www.menighetsressurs.com

SALMER (FRA NOS 2013)

Hovedsalme: 520 Gå gjennom byens lange rette gater (Utrolig sterk tekst til dagens tema! Er salmen ny, så få med kantor og evt. forsangere til å øve den inn på forhånd!)

563 Når jord og himmel møtes her

301 Dåp: For augo våre faldar

520 Gå gjennom byens lange rette gater

–
692 Gi dem mitt ord

621 Nattverd: Nå dekkes bordet

682 Jesus skal rå så vidt som sol

991 Sendelse: Slik som min Fader sendte meg

GUDSTJENESTE MED BARN/ UNGE

Nattverd: Ingen er for liten til å se Guds under (623)

Cantai au senhor (393)

Siyahamba (søk på internet)

Open the eyes of my heart, Lord (394)

ODDBJØRN STANGELAND
SOKNEPREST ÅLGÅRD MENIGHET OG
PROSJEKTLEDER SENTER FOR MENIGHETSUTVIKLING (MISJONSHØGSKOLEN),
I SAMARBEID MED VIDAR BAKKE,
SOKNEPREST BYMENIGHETEN-SANDNES
ODDBJORN.STANGELAND@
GJESDAL.KOMMUNE.NO

KRISTI FORKLARELSESDAG

23. FEBRUAR 2014

Prekentekst: Matt 17,1–9

Lesetekster: 5 Mos 18,15–18; Åp 1,9–18

Liturgisk farge: Hvit

TIL DAGEN

Kristi forklarelsesdag er siste dag i åpenbarings-tiden. Den har tatt oss bortenfor julens gode stemningsbilder med engler, hyrder og stall til møtet med personen Jesus. Hovedspørsmålet er: Hvem er han? Den begynte med krybben og ender nå på fjellet, på vei mot korset. Søndagene som følger, er fastetidens. Hendelsen på fjellet, forklarelsens fjell, markerer et avgjørende øyeblikk i Jesu liv. Derfor feirer vi denne dagen spesielt.

Det som forklares for oss, åpenbares for oss, på denne søndagen, er at Jesus er Gud selv som er kommet nær. Vi får glimt av Jesu herlighet, hans blendende stråleglans, eller sagt med apostelen Peters ord, av ”hans guddommelige storhet” (2 Pet 1,16). Vi får et glimt inn i forholdet mellom Faderen og Sønnen. Denne herligheten kan ikke sees uten at den blir åpenbart; dvs. uten at den blir ”forklaret” for oss.

Et annet navn på søndagen kunne også ha vært Kristi forvandlingsdag. Jfr. det engelske navnet, *transfiguration sunday*, som har en videre (og kanskje innholdsmessig klarere?) betydning enn vår ”forklarelsesdag”.

TIL TEKSTEN

Bibelselskapets nye oversettelse har lagt til overskriften: ”Disiplene får se Jesu herlighet”.

På Madagaskar er ordet *herlighet* i bibeltekster oversatt med *voninahitra* som litterært betyr hvit skinnende farge blant gresset. Bildet er hentet fra Madagaskars natur. Ofte kan en på gresslettene

se en enslig hvit, skinnende blomst midt blant det stive, tørre, brune gresset. Det er et flott bilde for å beskrive begrepet herlighet. Løynefallende og annerledes.

Fortellingen er dramatisk og sterk. Tre av disiplene til Jesus, Peter, Jakob og Johannes, får en skjellsettende åndelig opplevelse på grensen til det overjordiske. For et øyeblikk ble Guds herlighet åpenbart i Jesus. De fikk et nytt perspektiv på hvem Jesus er, og dermed også på deres eget liv. De tre disiplene var de eneste vitnene. Men det de så med egne øyne, har de delt videre (misjon). Peter refererer til denne hendelsen i sitt andre brev (2 Pet 1,16–18).

Hendelsen skjer på et høyt fjell; hvilket får vi ikke vite. Peter kaller det "det hellige fjellet". Kirkehistorikeren Eusebius knytter hendelsen til Hermon (2814 m.o.h.). Siden det 4 årh. har tradisjonen lagt hendelsen til det mindre fjellet Tabor. Men dette siste er nok tvilsomt. Tabor var bebodd på Jesu tid; det var bl.a. en hasmoneisk borg ved foten av fjellet.

Fjell har en viktig rolle i sentrale hendelser i bibelhistorien: Noas ark lander på en fjelltopp; Moses får de 10 bud på et fjell; Salomo bygget tempelet på et fjell; Jesus fristes på et fjell; misjons- og dåpsbefalingen gis på et fjell; himmelfarten skjer fra et fjell osv. Matteus sine lesere kjente også til historiene om Moses og Elia som klatret opp på fjell og erfarte Guds nærvær der (2 Mos 19,20; 34,4–5; 1 Kong 19,8–9). Nå var Elia og Moses på fjelltoppen og samtalte med Gud åpenbart i Jesus.

Seks dager senere (v 1). Hendelsen finner sted rett etter et annet vendepunkt, Peters bekjennelse i Cæsarea Filippi: "Du, er Messias den levende Guds sønn." (Matt 16,16) Jesus begynte etter dette å tale om sin død og oppstandelse (16,21 ff). Forklaringen ble oppakten til vandringen mot hans lidelse, død og oppstandelse.

Det var Jesus selv som tok dem med opp på fjellet. Han tok initiativet til opplevelsen de fikk.

Hendelsen på fjellet beskrives med kjente elementer fra gudsåpenbaringer (teofanier): *En lysende sky*: symbolet på Guds herlighets nærvær – en sky dekket toppen av Sinai (2 Mos 24,15); en skytøtte ledet Israelsfolket i ørkenen (2 Mos

13,21ff; 40,34ff, 4 Mos 7,8–9). Guds herlighet fylte tempelet i form av en sky (2 Kong 8,10f). Røsten fra skyen: Det var Gud selv som talte. Ordene er de samme som lød ved Jesus dåp (Matt 3,17). Her legges til "Hør ham!"

"Ansiktet som skinte som solen": Moses på Sinai reflekterte Guds lys fordi han hadde vært i Guds nærhet (2 Mos 34,29ff). Men Jesus er mer enn Moses; han forvandles foran øyne på disiplene. De hvite klærne og det skinnende ansiktet peker på det hellige og Jesu guddommelighet.

Tilstedeværelsen av Moses og Elia, representant for loven og profetene, peker mot Jesus som oppfyllelsen av løftene.

I sin ekstase bryter den impulsive Peter ut med at han vil bygge tre hytter (mulig henvisning til løvhyttefesten): "Herre, det var godt å være her." Han ville bli værende i opplevelsen. *mens han talte*: Peter ble rett og slett avbrutt av Gud som nå taler. Det må ha vært litt smertefullt øyeblikk for Peter, for bare noen dager siden var han blitt irettesatt for en annen velment tanke og utspill (16,23). En lysende sky kommer og mørklegger hele situasjonen. Snakk om brå endring! Undringen og ekstasen over Jesu åpenbaring blir til frykt. De kaster seg skrekkslagne ned med ansiktet mot jorden. Da kjenner de at noen rører ved dem, og de hører Jesu kjente stemme: "Reis dere og frykt ikke!" Da de så opp, så de bare Jesus. På veien ned fikk de beskjed om ikke å fortelle det de hadde sett og opplevd – før oppstandelsen hadde funnet sted. Et slikt forbud eller sperrefrist får ikke Johannes på Patmos (leseteksten). Han får beskjed om å skrive det ned og dele det med menighetene. Oppstandelsen har da skjedd.

TIL PREKENEN

Teksten har flere poenger og innfallsvinkler som kan brukes. Fortellingen bør ikke forklares i hjel; da blir ikke Jesus forklart for oss.

Her er noen av mine innfallsvinkler:

Denne dagen kan f.eks. fortellingsprekenen som form brukes.

Det er verdt å merke seg at den metoden Jesus selv bruker for å lære disiplene noe om sin guddommelighet, er å vise dem det. Disiplene som hadde erfart Jesu herlighet, delte i vitnesbyrdets

form de de hadde sett og hørt. Enkle vitnesbyrd fra menighetens egne medlemmer kan brukes som en del av preken. Det kan være vitnesbyrd om egne trosopplevelser av Jesu nærvær. Dette kan gjøres på ulike måter. Presten kan som en del av forberedelsen finne frem til mennesker, og lytte til deres historier. Deres historier (2–3) kan gjennfortelles som en del av preken, eller de kan selv inviteres til å dele sine historier. Intervju kan også benyttes. På denne måten konkretiseres og praktiseres også deleaspektet ved misjon i gudstjenesten.

Prekenteeksten handler om noen som har en sterk åndelig opplevelse, en fjellopplevelse. Det synes ut fra mitt ståsted at det i mange av våre sammenhenger er relativt lite rom for tale om åndelige erfaringer. Derfor kommer disse fortellingene i andre rom enn i kirkerommet. Jeg har i de siste årene møtt historier fra flere vanlige menighetsmedlemmer om deres åndelige opplevelser bl.a. gjennom alternativmesseser. Det kan være et øyeblikk der en opplever å bli blendet av et sterkt lys eller en fornemmelse av et guddommelig nærvær. Det kan være under en gudstjeneste, ved å høre en salme, i naturen, hjemme o.l. Felles for de fleste er at de mangler språk og fellesskap for å tolke denne opplevelsen. Prekenteeksten gir predikanten an mulighet til å gi hjelp til å sette våre erfaringer, enten de store fjellopplevelser eller mindre hverdagsopplevelser, i den rette sammenheng der vi kan tolke dem: I lys fra den åpenbarte Jesus. Noen momenter til en preken kan da være:

Det er Jesus som tar initiativ.

Fjellopplevelser er noe godt, men topper er ikke noe blivende sted (Peter forsøkte, men ble avbrutt).

Opplevelsen i seg selv gir ikke svar, men det gir Jesu ord: Hør Ham! – hvordan? I bønnene, brødsbrytelsen, bibelordet, brorskapet...

Da de så opp, så de ingen andre enn Jesus alene (men ingen engler el.).

På veien ned i dalen, til hverdagen, er Jesus – den oppstandne fortsatt med.

SALMEFORSLAG:

274. Himlens konge [NoS 2013: 282]

479. Deg å få skoda [NoS 2013: 482]

101. Å Jesus, lat meg [NoS 2013: 96]

Salmer 97. O Jesus, du som fyller alt [NoS 2013: 354]

423. Jesus, det eneste [NoS 2013: 422]

853. Ja, engang mine øyne [NoS 2013: 895]

”Det er med ord som med egg; når de er ferdig ruget får de vinger og flyr.” (Gassisk ordtak)

KNUT EDVARD LARSEN
RÅDGIVER MENIGHET OG MISJON
TUNSBERG BISPEDØMME
INSTITUTTLEDER EGEDE INSTITUTTET
KNUT.EDVARD.LARSEN@KIRKEN.NO

FASTELAVNSØNDAG

2. MARS 2014

Prekenteekst: Joh 17,20–26

Lesetekster: Høys 8,6–7; 1 Kor 13,1–7

Liturgisk farge: Grønn

UT OMNES UNUM SINT

En linje fra denne teksten i sin latinske utgave – *ut omnes unum sint* – utgjør grunnlaget for den økumeniske bevegelsen. KFUM-bevegelsen, den kristne studentbevegelsen og Kirkenes Verdensråd har alle latt seg inspirere av denne dirrende intense bønne fra Jesus. Bønne har ført til svært mye god og konstruktiv aktivitet for å bringe verdens adskilte kristne nærmere hverandre. Etter hundre års intens innsats i den øku-

meniske bevegelsen, er målet langt fra nådd. Mye har skjedd, i forhold til felles forståelse av både hva som forener, og hva som skiller i teologien. Men like viktig er alt som er oppnådd i forhold til vennskap, nærhet og større evne til å forstå hverandre.

Jeg fikk anledning til å være med under Kirkenes Verdensråds Assembly i Busan i Korea i overgangen oktober–november i 2013, og fikk se selv hvor langt, og hvor kort, den økumeniske bevegelsen har kommet. Det at hele spekteret av kristne kirker samles under samme tak til samtaler, diskusjoner og fellesskap, er et gode i seg selv. Den romersk-katolske kirke som ikke er medlemmer av KV, var sterkt representert med observatører, så så å si alle verdens kirker var til stede, på samme sted og til samme tid. Samtidig ser vi tydelig at vi er langt fra i mål i enhetsarbeidet. Vi er langt fra å kunne dele et felles nattverdbord. En rekke teologiske spørsmål skiller fortsatt kirkene. I Busan ble dette svært tydelig. Samtidig er det lett å glemme hvor langt vi faktisk er kommet.

Gitt århundrer med blodige religionskriger mellom kristne kan vi ikke ta for gitt at mennesker som bekjenner troen på Kristus, kan møtes på fredelig vis. Det er nå i stor grad tilfelle. Selv om vi er bevisst de teologiske forskjellene som finnes, og de begrensninger i kommunion som fortsatt er der, finnes det nå et nettverk av vennskap og samarbeid som går på kryss og tvers verden over. Jesus kaller oss til å elske våre fiender. Men det er ikke vanskelig å la være å hate sine venner. I så måte har den økumeniske bevegelse båret rik frukt.

I vår kirkelige tradisjon i Norge har det vært adskillig skepsis til det økumeniske arbeidet. Misjonsarbeidet har stått i fokus, og det er rett og riktig, men rett forstått er det ingen motsetning mellom misjon og enhet. Arbeidet med de kristnes enhet og kirkens enhet er fundamentalt viktig fordi en splittet kirke holder mennesker borte fra troen. *”Må de alle være ett,”* ber Jesus, *”for at verden skal tro”*. Splittelse hindrer kirkens misjonsoppdrag. Fellesskap og enhet er smittende. Splittelse støter bort.

Jesu bønn fra den såkalte ”yppersteprestlige bønn”, som dagens evangelietekst er hentet fra, om at de kristne må være ett, er ennå ikke oppfylt. Det må stadig være vår bønn at vi må komme dit. Enheten er ikke først og fremst noe vi skaper, men noe Gud gir. *”Må de alle være ett, slik du, Far, er i meg og jeg i deg.”* Det er enheten i Gud, Fader, Sønn og Hellig ånd som er utgangspunktet for enheten mellom de troende. Enheten er begrunnet og fundert i Gud selv. Vi kalles til å synliggjøre den, og der det er menneskelige hindringer som ligger i veien for enhet, kalles vi til å rydde dem av veien. Det er en enhet som har sin basis i Guds kjærlighet til oss – for at det skal skje som Jesus sier, at *”den kjærlighet du har hatt til meg, kan være i dem og jeg selv kan være i dem”*.

TORBJØRN HOLT
SJØMANNSPREST/DAGLIG LEDER
SJØMANNSKIRKEN I LONDON
THO@SJOMANNSKIRKEN.NO

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>